

Afganistan: Kabil'e Dâhili Kaçış, Yer Değiştirme veya Koruma Alternatiflerinin (DKA) Uygunluğunu Değerlendirmek İçin İlgili Menşe Ülke Bilgileri (MÜB) Derlemesi

Aralık 2019

Bu belge, Afganistan'ın başka bir bölgesinden gelen ve menşe ülkelerinde haklı nedene dayalı zulüm korkusu veya ciddi zarar görme riskiyle karşı karşıya olan Afganların Kabil'de dahili kaçış, yer değiştirme veya koruma (DKA) alternatiflerinin uygunluğunu değerlendirmeleri için, karar vericilere ilgili menşe ülke bilgilerini (MÜB) sağlamaktadır.

UNHCR Kabil'deki mevcut güvenlik, insan hakları ve insani durum koşullarındaki konumunu ve DKA'nın genel olarak bu şehirde kullanılmadığını hatırlatır. Bkz.: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNCHR), *Afganistan'dan gelen Sığınmacıların Uluslararası Koruma Gereksinimlerinin Değerlendirilmesine Yönelik BMMYK Statüye Uygunluk Kılavuz İlkeleri*, 30 Ağustos 2018, <https://www.refworld.org/docid/5b8900109.html>, s.114.

İçindekiler

1. DKA olarak Kabil'in Uygunluğu: Kabil'deki sivillerin güvenlik durumu	2
1.1 2019'da Güvenlik Yönelimleri ve Sivil Nüfus Üzerindeki Etkisi	2
1.2 Taliban'ın Kabil'deki Varlığı ve Faaliyeti	6
1.3 ISİL'in Kabil'deki Varlığı ve Faaliyeti	6
1.4 Kabil'deki Diğer Güvenlik Tehditleri	7
2. Kabil'de Sosyoekonomik Durum	9
2.1 Hazmetme Kapasitesi, Altyapı ve Barınma	9
2.2 İşsizlik	13
2.3 Sınırlı Hareket Özgürlüğü	13
2.4 Gıda Güvenliği	14
2.5 Su ve Sanitasyon	14
2.6 Ruh Sağlığı	15
3. Kabil'e Geri Dönen Afganların Durumu	17
3.1 Güvenlik sorunları ve şiddet	18
3.2 Silah altına alma	19
3.3 Güvenlik güçlerinin hedef olarak yaptığı tacizler	20
3.4 Toplumun geri dönen kişiler hakkında algısı	20
3.5 Geçim kaynaklarına erişim	21

1. DKA olarak Kabil'in Uygunluğu: Kabil'deki sivillerin güvenlik durumu

1.1 2019'da Güvenlik Yönelimleri ve Sivil Nüfus Üzerindeki Etkisi

1 Ocak- 30 Eylül 2019 arasındaki dönemi kapsayan 2019 Çeyrek Yıllık Raporunda, BM Afganistan Yardım Misyonu "2009'da sistematik dokümantasyona başladığından beri tek çeyrek yıl içinde kaydedilen en yüksek sayıda sivil kaybı" görüldüğünü belirtti.¹ BM Afganistan Yardım Misyonu'na göre, Kabil, Nangarhar, Helmand, Gazni ve Faryab'ta yaşayan siviller bu raporlama dönemi içinde, çatışmalardan doğrudan etkilendi, Kabil vilayetinde 1,491 kişi ile en yüksek sayıda sivil kaybı gerçekleşti.²

Benzer şekilde, 1 Ocak- 31 Mayıs 2019 dönemi için NATO Kararlı Destek Misyonu, Afganistan'daki toplam sivil kayıplarının %15'inin Kabil vilayetinde gerçekleştiğini bildirdi (402 kişi).³

Silah Şiddetine Karşı Eylem (AOAV), Temmuz 2019'da Afganistan'da, patlamalarda 1,013 sivil kaybı gerçekleştiğini ve bu sayının, Ekim 2010'da ölüm sayılarının izlenmeye başladığından bu yana kaydedilen en yüksek rakam olduğunu bildirdi.⁴ AOAV'a göre, "Başkente gerçekleşen sivil kayıplarının, tüm sivil kayıpların üçte biri (%30)" olması nedeniyle Kabil en çok etkilenen vilayettir.⁵

Kabil'deki Güvenlik Vakalarının Zaman Çizelgesi: Ocak - Eylül 2019

14 Ocak 2019 tarihinde, Kabil şehrine yakın Green Village yerleşiminde araçlı intihar saldırısında bir EYP (el yapımı patlayıcı) patladı.⁶ Durumu raporlayan BM Afganistan Yardım Misyonu (UNAMA), belirtti:

"6 sivil hayatını kaybetti ve aralarında 51 çocuk ve 18 kadının bulunduğu 140 kişi yaralandı, bu da 2019'un ilk çeyreğinde tek bir olayda görülen en yüksek sayıdaki sivil kaybı. Bölgedeki çok sayıda ev ve işletme zarar gördü. Taliban saldırıyı üstlendi."⁷

7 Mart 2019 tarihinde, Kabil'in batısındaki Daşti Barçi mahallesinde, saygın bir etnik Hazara liderinin ölüm yıl dönümünde toplanan kalabalığa havan topu fırlatıldı.⁸ Kaynaklar, saldırıda 11 sivilin hayatını kaybettiğini⁹ ve 95¹⁰ ila 104¹¹ kişinin yaralandığını bildirdi. İLİD-Horasan Vilayeti olayı üstlendi.¹²

¹ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma içinde kalan Sivillerin Korunması Üzerine Çeyrek Yıllık Rapor: 1 Ocak- 30 Eylül 2019*, 17 Ekim 2019, <https://bit.ly/2qAHo0Z>, s. 1.

² A.g.e, s. 2

³ Afganistan'ın Yeniden İnşası Baş Müfettişi, *Birleşik Devletler Kongresine sunulan Çeyrek Yıllık Rapor*, 30 Temmuz 2019, <https://bit.ly/38IRnZ3>, s. 70.

⁴ Silah Şiddetine Karşı Eylem, *8 Yıllık Kayıp Raporlarında Afgan Sivilleri için En Kötü Ay*, 5 Ağustos 2019, <https://bit.ly/2P5dsDw>.

⁵ A.g.e.

⁶ El Cezire, *Afganistan Başkenti Kabil'de Ölümcül Patlama*, 15 Ocak 2019, <https://bit.ly/2PuH5x0>; Radio Free Europe / Radio Liberty, *Kabil'de Araçlı Patlamada 4 Ölü, 90 Yaralı*, 14 Ocak 2019, <https://bit.ly/2Pz4DkC>.

⁷ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma İçinde Kalan Sivillerin Korunması Üzerine Çeyrek Yıllık Rapor: 1 Ocak 2019 - 31 Mart 2019*, 24 Nisan 2019, <https://bit.ly/2LDfgS0>, s. 4. Taliban, Twitter'da patlamayı üstlenen açıklamalar yaptı: <https://bit.ly/2PvIbbJ>.

⁸ Silah Şiddetine Karşı Eylem, *Afganistan'ın Başkentinde Şii Topluluğuna Havan Topu Saldırısı, 11 Ölü*, 8 Mart 2019, <https://bit.ly/2LDfpF2>.

⁹ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma İçinde Kalan Sivillerin Korunması Üzerine Çeyrek Yıllık Rapor: 1 Ocak 2019 - 31 Mart 2019*, 24 Nisan 2019, <https://bit.ly/36ms9aX>, ss. 3-4.

¹⁰ El Cezire, *Kabil'de Şii Topluluğuna Havan Topu Saldırısı, Ölü Sayısı 11'e ulaştı*, 8 Mart 2019, <https://bit.ly/356IXm7>; Silah Şiddetine Karşı Eylem, *Afganistan'ın Başkentinde Şii Topluluğuna Havan Topu Saldırısı, 11 Ölü* 8 Mart 2019, <https://bit.ly/2qzu1Ou>.

16 Mart 2019 tarihinde Khaama Press, güvenlik görevlilerine göre, Kabil şehrinde manyetik bombanın yol açtığı patlamada en az iki kişinin hayatını kaybettiğini veya yaralandığını bildirdi.¹³ Aynı kaynak "[h]ükümet karşıtı unsurlar, son yıllarda manyetik bomba saldırılarını Kabil ve diğer büyük şehir ve vilayetlerde artırmakta" diye belirtti.¹⁴

2019 Yıl Ortası Güncellemesinde, BM Afganistan Yardım Misyonu aşağıdaki ifadeleri kullandı:

"BM Afganistan Yardım Misyonu özellikle karadaki Afgan güçlerine destek veya sivil yapılar üzerindeki saldırılara yönelik hava operasyonları neticesinde sivillerin zarar görme düzeyinin artmasından ciddi endişe duyduğunu ifade etmektedir. Örneğin, 25 Mart tarihinde saat 22.00 sularında Kabil'in Surobi mahallesinde Afgan Ulusal Ordusu ve ABD askeri güçleri yerel bir Taliban komutanını bulmak için yerleşim bölgesinde arama operasyonu yaptı ve bu operasyon Taliban'ın karşı ateşiyle sonuçlandı. Hava desteği çağrıldı, bu da beş sivilin ölümüne (üç kadın, bir erkek çocuk dâhil) ve dört kişinin (üçü kadın) yaralanmasına neden oldu. Kararlı Destek Misyonu, basın açıklamasında, olaydan hemen sonra dört kadın ve bir çocuğun hayatını kaybettiğini doğruladı."¹⁵

8 Mayıs 2019 tarihinde Taliban, "el yapımı patlayıcı ile araçlı intihar saldırısı, hafif silahlar ve el bombası ile [...] 'kadın ve erkekleri birbirine karıştırmayı teşvik ettiği' ve 'Batı yanlısı amaçları gerçekleştirmeleri için Kabil idari güvenlik güçlerini hazırladığı' iddiasıyla bir sivil toplum kuruluşu olan Counterpart International'a karşı saldırı düzenledi".¹⁶ Olayı bildiren BBC, "[b]aşkentten yoğun Shahr Naw bölgesinde, güvenlik güçlerinin isyancılara ateşle karşılık verdiğini" belirtti.¹⁷ BM Afganistan Yardım Misyonu'nun 2019 Yıl Ortası Güncellemesine göre saldırı, "sekiz sivilin hayatını kaybetmesine ve 27 kişinin yaralanmasına sebep oldu. Kurbanlar arasında Counter International'ın hiçbir çalışanı bulunmazken, komşu STK CARE International'ın üç çalışanı ölenler arasındaydı".¹⁸

Temmuz 2019'daki olaylarla ilgili olarak BM Afganistan Yardım Misyonu şunları bildirdi:

"1 Temmuz'da Taliban Afgan Savunma Bakanlığı'nın lojistik ve mühendislik merkezine yönelik karmaşık bir saldırı düzenledi, saldırıda 151 sivil yaralandı (Biri çocuk 7 kişi hayatını kaybetti ve 28'i çocuk 144 kişi yaralandı). Taliban bölgeye, içerisinde AK-47 ile silahlanmış iki kişinin bulunduğu bir kamyon ile girerek EYP'li araçlı intihar saldırısı yoluyla patlamayı gerçekleştirdi. İki saldırgan, zemin katında bir okul bulunan binanın inşaat halinde olan boş üst katlarına girerken, diğerleri ateş açtı. Bunu takiben, Afgan özel polis gücü CRU-22 olay yerine vardı ve saldırıyı durdurdu. Yakındaki altı okul zarar gördü".¹⁹

¹¹ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma içinde kalan Sivillerin Korunması Üzerine Çeyrek Yıllık Rapor: 1 Ocak 2019 - 31 Mart 2019*, 24 Nisan 2019, <https://bit.ly/38iltN0>, ss. 3-4.

¹² A.g.e., s. 3-4; Silah Şiddetine Karşı Eylem, *Afganistan'ın Başkentinde Şii Topluğuna Havan Topu Saldırısı, 11 Ölü*, 8 Mart 2019, <https://aoav.org.uk/2019/mortar-attack-on-shia-gathering-kills-11-in-afghanistans-capital/>.

¹³ The Khaama Press, *Kabil'de yaşanan manyetik bombalı patlama sonucu 1 Ölü, 1 Yaralı*, 16 Mart 2019, <https://bit.ly/2PtTO2V>.

¹⁴ A.g.e.

¹⁵ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma İçinde Kalan Sivillerin Korunması Üzerine Yıl Ortası Güncellemesi: 1 Ocak - 30 Haziran 2019*, 30 Temmuz 2019, <https://bit.ly/2E1iBWW>, s. 9.

¹⁶ A.g.e., s. 3. Ayrıca bkz. The Guardian, *Taliban Kabil'de Birleşik Devletler'in Yardım Gruplarına Saldırdı*, 8 Mayıs 2019, <https://bit.ly/2t1sHVx>.

¹⁷ BBC News, *Taliban Kabil'de Birleşik Devletler'in Yardım Gruplarına Saldırdı*, 8 Mayıs 2019, <https://bbc.in/2sc0wCI>.

¹⁸ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma içinde kalan Sivillerin Korunması Üzerine yıl Ortası Güncellemesi: 1 Ocak - 30 Haziran 2019*, 30 Temmuz 2019, <https://bit.ly/2rt6peU>, s. 3.

¹⁹ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma içinde kalan Sivillerin Korunması Üzerine Çeyrek Yıllık Rapor: 1 Ocak - 30 Eylül 2019*, 17 Ekim 2019, <https://bit.ly/2RASjTw>, s. 4. Ayrıca bkz, BM Genel Meclisi ve BM

BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi'nin (OCHA) Ağustos ayı İnsani Yardım Güncellemesi'ne göre 28 Temmuz 2019'da "Kabil'deki bir siyasi partinin bürosuna yönelik saldırıda 25 kişi (15'i sivil) hayatını kaybetti ve 70 sivil yaralandı".²⁰ Afganistan'da Seçimlerle İlgili Şiddet 2019 Raporu'nda, BM Afganistan Yardım Misyonu aynı olayla ilgili şu bilgileri belirtti:

"28 Temmuz 2019'da, Hükümet Karşıtı Unsurlar, Kabil'de Yeşil Akım Partisi'nin bürosunu hedefleyen ve 71 sivilin yaralanmasına neden olan (21 ölüm ve 50 yaralı) blok bir saldırı²¹ düzenledi. Başkan yardımcısı adayı Emrullah Salih'in destekçileri ile bulunduğu binanın dışında bir adet araçlı intihar saldırısında kullanılan EYP ve uzaktan kontrollü EYP'yle yüklenmiş bir araç patlatıldı. Akabinde, aralarından biri intihar bombacısı olan silahlı saldırganlar binaya girdi. CRU-222 Afgan özel polis birimi, insanları binadan tahliye etti ve saldırıyı durdurdu. Olayı hiçbir grup üstlenmedi."²²

7 Ağustos 2019'da farklı medya kaynakları, bombalı bir aracın Kabil'deki bir karakolun dışında patladığını doğruladı.²³ Taliban, "askerleri ve polis memurlarını öldürmek için bir 'işe alım merkezini' hedeflediklerini" belirterek saldırıyı üstlendi.²⁴ Sağlık bakanlığı sözcüsünün sözlerini belirten Reuters durumu "95 yaralı hastanelere sevk edildi. Çoğunluğu kadınlar ve çocuklar olmak üzere sivil." ²⁵ şeklinde bildirdi. Aynı olayı bildiren BBC News, bombanın "en az 14 kişiyi öldürdüğünü ve yaklaşık 150 kişinin yaralandığını [...] yaralıların çoğunun sivil olduğunu" belirtti.²⁶ Daha sonra OCHA tarafından Ağustos 2019'da yayınlanan bir raporda da, çoğu sivil olan 150 kişinin saldırıda yaralandığı doğrulandı.²⁷ Bununla birlikte OCHA, 36 kişinin hayatını kaybettiğini bildirdi. Silah Şiddetine Karşı Eylem bu saldırıyla ilgili "patlamaların gerçekleştiği şiddet olayları Afganistan'da yükselişte ve bunun bedelini ödeyen ise siviller." dedi.²⁸

17 Ağustos 2019'da, Kabil'in Batı Şia bölgesinde bir düğün salonundaki düğünde bombalı intihar saldırısı gerçekleşti.²⁹ Horasan İslam Devleti'nin (ISK) Orta Asya kolu saldırıyı üstlendi.³⁰ Ölü sayısı

Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki durum ve uluslararası barış ve güvenliğe etkileri – Genel Sekreterlik Raporu*, 3 Eylül 2019, <https://bit.ly/345AwGC>.

²⁰ OCHA, *Afganistan: Aylık İnsani Yardım Güncellemesi* Ağustos 2019, <https://bit.ly/2s8AFfa>, s. 1. Ayrıca bkz, The Guardian, *Kabil'deki bir siyasi partinin bürosuna yönelik saldırıda 25 kişi (15'i sivil) hayatını kaybetti ve 70 sivil yaralandı*, 29 Temmuz 2019, <https://bit.ly/2LC5eR0>; BM Genel Meclisi ve BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki durum ve uluslararası barış ve güvenliğe etkileri – Genel Sekreterlik Raporu*, 3 Eylül 2019, <https://bit.ly/344PTPi>, para. 7.

²¹ Yeşil Akımı Partisi, Emrullah Salih tarafından kurulmuş bir siyasi partidir. BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma içinde kalan Sivillerin Korunması - Özel Rapor: 2019 Seçimlerle İlgili Şiddet Raporunda*, Ekim 2019, <https://bit.ly/38vrpm2>, s. 3.

²² BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma içinde kalan Sivillerin Korunması - Özel Rapor: 2019 Seçimlerle İlgili Şiddet*, Ekim 2019, <https://bit.ly/345QRLe>, s. 3.

²³ BBC News, *Afganistan'da Şiddet: ABD ile Barış Görüşmeleri Sürecinde Taliban Bomba Saldırısı*, 7 Ağustos 2019, <https://bbc.in/345B3s6>; Reuters, *Kabil'de Saldırı: Yetkililer Taliban'daki Patlamada yaklaşık 100 kişinin Yaralandığını Belirtti*, 7 Ağustos 2019, <https://bit.ly/34a6phm>.

²⁴ Silah Şiddetine Karşı Eylem, *Görüş Dışı: İngiliz Basını Afganistan'da Devam Eden Dehşeti Görmezden Geliyor*, 15 Ağustos 2019, <https://bit.ly/33ZfsS0>.

²⁵ Reuters, *Kabil'de Saldırı: Yetkililer Taliban'daki Patlamada yaklaşık 100 kişinin Yaralandığını Belirtti*, 7 Ağustos 2019, <https://bit.ly/354PbTJ>.

²⁶ BBC News, *Afganistan'da Şiddet: ABD ile Barış Görüşmeleri Sürecinde Taliban Bomba Saldırısı*, 7 Ağustos 2019, <https://bbc.in/38npVtO>.

²⁷ OCHA, *Afganistan: Aylık İnsani Yardım Güncellemesi*, Ağustos 2019, <https://bit.ly/2qAJaPH>, s. 1.

²⁸ Şiddetine Karşı Eylem, *Afganistan'ın Başkentinde Gerçekleşen Araba Patlamasında 150'den Fazla Kişi Öldü ve Yaralandı*, 7 Ağustos 2019, <https://bit.ly/344yyX5>.

²⁹ The Telegraph, *Düğün*, 18 Ağustos 2019, <https://bit.ly/36lB3G2>.

³⁰ Radio Free Europe / Radio Liberty, *Afganistan'da Gerçekleşen Düğün Saldırısında Ölü Sayısı 80'e Yükseldi*, 21 Ağustos 2019, <https://bit.ly/2P5zF11>.

başlangıçta 63 olarak bildirildi³¹, ancak İçişleri Bakanlığı sözcüsünün sözlerini ileten Radyo Free Europe "yaralıların bazılarının hastanede hayatını kaybettiğini" bu nedenle ölü sayısının 80'e yükseldiğini belirtti.³² Eylül 2019'da OCHA, saldırıda 85 kişinin hayatını kaybettiğini ve 187 kişinin de yaralandığını bildirdi.³³ Radyo Free Europe'a göre, bu saldırı "yılın başından beri Kabil'de gerçekleşen 17. saldırıydı ve sadece Ağustos'ta gerçekleşen ikinci en ölümcül vakaydı. [...] Saldırılarda en az 193 kişi hayatını kaybetti ve yaklaşık 900 kişi yaralandı".³⁴

1 Ocak ila 30 Eylül 2019 arasını kapsayan döneme dair 2019 Çeyrek Yıllık Raporu'nda BM Afganistan Yardım Misyonu, Taliban'ın gerçekleştirdiği olayların, Afganistan'da Kabil dâhil bir dizi vilayette "Salaam Telekomünikasyon ağıyla ilişkili kişileri ve altyapıyı kasten hedef aldığını" belgeledi. Kaynağa göre:

"26 Ağustos'ta Taliban, şirketin ve altyapısının askeri hedef olduğunu belirten bir açıklama yaptı. [...] Kabil'de 8 Ağustos günü, Salaam Telekomünikasyon'un Baş Ticari Müdürüne ait araç, manyetik EYP ile patlatıldı, müdür hayatını kaybetti, koruması ise yaralandı. Taliban saldırıyı üstlendi.[...] BM Afganistan Yardım Misyonu ayrıca açıklama yayımlandıktan sonra, Taliban'ın Kabil, Kandehar ve Host vilayetlerindeki Salaam tesislerine saldırdığı vakaları da doğruladı".³⁵

2019'un Eylül ayındaki raporunda, Silah Şiddetine Karşı Eylem şunları kaydetti:

"[Ç]ok sayıda sivilin yaralandığı (40'tan fazla ölü ve yaralı) altı vaka Taliban'ın patlayıcı içeren şiddeti nedeniyle gerçekleşti. Beşi intihar saldırısı, biriyse havan mermisiydi. Bu olayların en kötüsü 2 Eylül 2019'da gerçekleşti, Kabil'in merkezinde, barınma sağlayan yardımı kurumları ve uluslararası kuruluşların bulunduğu Green Village bölgesine yakın bir yerleşim yerinde intihar saldırısı aracı patladı. Saldırıda en az 135 sivil hayatını kaybetti ve yaralandı".³⁶

Silah Şiddetine Karşı Eylem daha sonra 2 Eylül 2019 Green Village saldırısına dair "Green Village sürekli olarak saldırıların hedefi. Ancak bu saldırıların genel olarak kurbanları yerel Afgan siviller."³⁷ şeklinde açıklama yaptı.

5 Eylül 2019'da, Taliban bombalı intihar saldırısı aracı, Yeşil Bölgeye bitişik ve çok sıkı korunan Şaş Darak bölgesine girdi, en az 10 kişi hayatını kaybetti ve 40'ın üzerinde kişi yaralandı.³⁸ BBC News'e göre, "[s]aldırı NATO Ofisi ve ABD Elçiliği'ne yakın bir yolda gerçekleşti, [...] araçları ve yakındaki dükkânları tahrip etti. Taliban, yabancı güçlere ait bir konvoyu hedef aldıklarını söyledi".³⁹ El Cezire ise aynı olayları "patlama alanına yakın olan Wazir Akbar Khan Hastanesi genel müdürü Ferit Ahmet

³¹ Voice of America, *Kabil'de İntihar Saldırısı Sonucu 63 Kişi Hayatını Kaybetti*, 18 Ağustos 2019, <https://bit.ly/34016AZ>; El Cezire, *Afganistan: Kabil Düşün Patlamasında Öldürülen Kişi Sayısı*, 18 Ağustos 2019, <https://bit.ly/38o6ocD>; The Telegraph *İslam Devleti Bombacısı Afganistan'da bir Düşünde Aylardır Görülen En Korkunç Patlamayı gerçekleştirdi, 63 kişi hayatını kaybetti*, 18 Ağustos 2019, <https://bit.ly/2P3K2Wj>; Bloomberg, *İslam Devleti 63 kişinin ölümüne neden olan intihar saldırısını üstlendi*, 18 Ağustos 2019, <https://bloom.bg/2LEgqwy>.

³² Radio Free Europe / Radio Liberty, *Afganistan'da Gerçekleşen Düşün Saldırısında Ölü Sayısı 80'e Yükseldi*, 21 Ağustos 2019, <https://bit.ly/2sf3WEL>.

³³ OCHA, *Afganistan: Aylık İnsani Yardım Güncellemesi*, Ağustos 2019, <https://bit.ly/2Po2B6E>, s. 1.

³⁴ Radio Free Europe / Radio Liberty, *Afganistan'da Gerçekleşen Düşün Saldırısında Ölü Sayısı 80'e Yükseldi*, 21 Ağustos 2019, <https://bit.ly/38fRntD>.

³⁵ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma içinde kalan Sivillerin Korunması Üzerine Çeyrek Yıllık Rapor: 1 Ocak - 30 Eylül 2019*, 17 Ekim 2019, <https://bit.ly/38jpFMs>, s. 7.

³⁶ Şiddetine Karşı Eylem, *Eylül 2019'da Gerçekleşen Şiddetli Patlama*, 8 Ekim 2019, <https://bit.ly/2qzOWRv>.

³⁷ A.g.e.

³⁸ El Cezire, *Taliban Kabil'de ABD Büyükelçiliği Yakınlarında Gerçekleştirilen Ölümcül Saldırığı Üstlendi*, 5 Eylül 2019, <https://bit.ly/38pwU5M>.

³⁹ BBC News, *Afganistan'da Şiddet: Kabil'de Araba Patlaması Sonucunda 10 Kişi Öldü*, 5 Eylül 2019, <https://bbc.in/2rkcXww>.

Karimi, AFP Haber Ajansı'na hem sivililerin hem de güvenlik güçlerinin ölü ve yaralıları arasında olduğunu belirtti." şeklinde bildirdi.⁴⁰

17 Eylül 2019 tarihinde, Taliban komutanlarının "şiddetle sekteye uğratmaya" yemin ettiği Afganistan cumhurbaşkanlığı seçimlerinden 11 gün önce, biri Kabil'de olmak üzere iki intihar saldırısı gerçekleşti.⁴¹ Taliban başkentteki saldırıyı üstlendi.⁴² Medya kaynaklarına göre, İçişleri Bakanlığı sözcüsü Rahimi, 22 kişinin hayatını kaybettiğini ve 38 kişinin yaralandığını belirtti.⁴³

Kabil'deki bir sivilin sözlerini alıntılaman The Guardian, aynı olayla ilgili şunları kaydetti:

"Dükkân sahibi Rahimullah ikinci patlama olduğunda başkentteki dükkânında içeride oturduğunu söyledi. AFP'ye 'Dalga bütün camları kırdı' dedi. 'Dışarı koştum ve sokakta çok sayıda ceset gördüm. Patlamanın camlarımızı kırdığı bir ayda ikinci vaka bu. Camları daha bir hafta önce tamir etmişim.'⁴⁴

1.2 Taliban'ın Kabil'deki Varlığı ve Faaliyeti

Harvard İnsancıl Girişimi tarafından yazılan ve Aralık 2018'de yayımlanan bir raporda, "politik olarak ifade edersek, Taliban hem yerel hem ulusal düzeyde varlığını sürdürmekte ve liderlerinin karar verip kararlarını iletmediği Kabil'de oldukça görünür durumda" olduğu belirtildi.⁴⁵ Raporun yazarları Kabil'de merkezi otoritenin eksikliğine dikkat çekti:

"Pek çok Afgan, Kabil'deki merkezi otoritenin, çatışmalı günlük hayatın gerçekleriyle ilgili olduğunu veya bunların farkında olduğunu düşünmüyor. Bundan ziyade, merkezi otoritenin kapalı kapılar ardında güvenle oturduğu, kendi güçlü ve etkili pozisyonlarını sürdürmeye çalıştığı, kendi gündemlerini ülkeye dayatan uluslararası güçlerle ilişkili olduğu ve Afganistan'ın yaşadığı zorlukları sadece uluslararası forumlarda tartıştığı yönünde bir algı var."⁴⁶

1.3 ISİL'in Kabil'deki Varlığı ve Faaliyeti

Irak Levant İslam Devleti (İLİD)'in Kabil ve Afganistan'daki faaliyetleriyle ilgili genel olarak Genel Sekreterlik, BM Güvenlik Konseyi'ne İLİD (DAİŞ)'in uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehditlerine dair 1 Şubat 2019 tarihinde verdiği raporda şunları belirtmiştir:

"2018 yılı boyunca İLİD, Afganistan'da çoğu yüksek profilli, bazıları Kabil'de gerçekleşen 38 terör saldırısı düzenledi. İLİD ; Afgan güvenlik güçleri, Taliban, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün askeri personeli, diplomatlar, Birleşmiş Milletler ve sivil toplum örgütleri çalışanları, gazeteciler ve sağlık kuruluşlarının yanında, İLİD tarafından ılımlı hedef olarak görülen dini azınlıkları hedef aldı."⁴⁷

⁴⁰ El Cezire, *Taliban Kabil'de ABD Büyükelçiliği Yakınlarında Gerçekleştirilen Ölümcül Saldırısı Üstlendi*, 5 Eylül 2019, <https://bit.ly/38fREg9>.

⁴¹ Reuters, *Taliban Saldırısı Sonucu 48 Kişi Öldü, Bombacı Mitingi Hedef Aldı, Afgan Lideri Hasarsız Bir Şekilde Kurtuldu*, 17 Eylül 2019, <https://reut.rs/2PtKn3B>.

⁴² El Cezire, *Afganistan'da Seçimler Öncesinde Taliban İntihar Saldırısı Sonucu 48 Kişi Öldü*, 17 Eylül 2019, <http://bit.ly/2Yv25YC>.

⁴³ A.g.e.

⁴⁴ The Guardian, *Taliban İntihar Saldırısı Sonucu Onlarca Kişi Hayatını Kaybetti*, 17 Eylül 2019, <http://bit.ly/2s9TT3U>.

⁴⁵ Harvard İnsancıl Girişimi, *Kırılgan Gelecek: Afganistan'daki Çatışmanın İnsan Hayatına Maliyeti*, Aralık 2018, <http://bit.ly/2Ytw4QM>, s. 15.

⁴⁶ A.g.e., s. 28-29.

⁴⁷ BM Güvenlik Konseyi, Genel Sekreter'in Irak Levant İslam Devleti (Daış)'in uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehditleri ve BM'nin Tehditle Yüzleşen Üye Ülkelere Desteğinin Kapsamı, 1 Şubat 2019, <http://bit.ly/36eW8ll>, para. 39.

OCHA, 2019 İnsani Yardım İhtiyaçlarına Genel Bakış raporunda şunları kaydetti:

"2020 ve 2021'e bakarak söylersek ve her ne kadar uzak geleceğe ışık tutmak için çok sayıda zorluk olsa da, [...] DAİŞ'in fiziksel tehdidinin tamamen ortadan kalkması pek mümkün görünmüyor, ancak bölgesel kontrolünün anlamlı ölçüde genişlemesi öngörülmediği halde, STK ve BM hedeflerine yönelik saldırıların yanı sıra, Celalabad ve Kabil gibi büyük kentlerde önümüzdeki yıllarda artabilecek, yüksek sayıda kitlesel kayıp vakaları gerçekleştirme kapasitesini korumaları beklenmekte."⁴⁸

1.4 Kabil'deki Diğer Güvenlik Tehditleri

Çatışmalarla ilişkili şiddete ek olarak medya kaynakları, Kabil şehrinin "sıklıkla ülke elitlerinin koruduğu silahlı suç örgütlerinin idare ettiği" bir şehir olduğunu belirtmektedir.⁴⁹ Mayıs 2019'da France 24 "savaşın iz bıraktığı bölge sakinleri artan kanunsuzluk şikâyetlerinin yanı sıra, cinayet ve insan kaçırma dalgasının [Kabil'de] yükseldiğini" bildirdi.⁵⁰ Aynı makalede, France 24 Yeşil Bölge'de "acımasız bir saldırının" gerçekleştiğini, bu saldırıda iki adamın bir genci bıçakladığını ve ölüme terk ettiğini belirtti. France 24 ayrıca şunları kaydetti:

"Yetkililer ve stres altındaki bölge sakinleri, Kabil'de suçun çok arttığını ve polisin burada Taliban ve İslam Devleti dâhil diğer isyancı grupların saldırılarını önlemeye çalışmasının zaten kendi sınırlarını zorladığını söylüyor. [...] Yükselişin miktarını belirlemek zor. İçişleri Bakanlığı bu ay beş yıllık süre içerisinde 100,000 suç kaydedildiğini belirtti, ancak ayrıntı vermedi. Suç oranlarını izlemeye yardım eden Kabil il meclis üyesi Abdul Khaliq Zaza Watandost AFP'ye, başkentte ve yakın çevresinde son iki ayda suçluların 70 kişiyi öldürdüğünü ve bir düzineden fazla kişinin de kaçırıldığını söyledi. Watandost, 'Suç, Kabil sakinleri için artık terörizmden daha büyük bir problem haline geldi' şeklinde konuştu. [...]

Cinayet ve kaçırılmaların yanında, araba hırsızlıkları yaygın olarak görülmekte, uyuşturucu ticareti ilerlemiş durumda ve bazen suç örgütleri düşmanlarını arabalarının altına "yapışkan bombalar" yerleştirerek hedef almakta. [...] Bölge sakinleri işe giderken yollarını değiştiriyor, tabanca taşımak ve evde silah bulundurmamak da yaygın durumda. [...] İçişleri Bakan Yardımcısı General Koşal Sedat, suçun psikolojik payının da bulunduğunu belirtti. Sedat, 'Şehirdeki insanların fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit ediyor' dedi. [...] [Bölge sakinlerinden Mohammad Elham Facebook'ta, başkentte güvenlik güçleri 'o kadar kötü durumda ki suçlular insanları gündüz gözüyle, polis kontrol noktasının önünde öldürüyor - ve bu kimsenin umurunda değil'. şeklinde yazdı."⁵¹

Afgan Analistler Ağı (AAN) Ocak 2019 raporunda "Afgan başkentini etkileyen güncel problemlerden birinin de suç" olduğuna dikkat çekti, yasa dışı ticaretten insan kaçırmalara ve yerel komutanlarla bağlantılı suç çetelerine kadar, bu sorunlardan etkilenen çok sayıda mahalleyi listeledi:

"2019 AAN raporunda analist Fabrizio Foschini, Afgan başkentini etkileyen güncel problemlerden birinin suç olduğuna dikkat çekerek, özellikle Mandavi bölgesi/Chowk (geniş çapta hırsızlık ve yasa dışı ticaret), Koh-e Asmai/TV Dağı ve Aliabad Tepesi (suç çeteleri), Shahrara ve Pule Sukhta (uyuşturucu suçları), Kote Sangi (genel suçlarla karışık isyancıların

⁴⁸ OCHA, *Afganistan: 2019 İnsani İhtiyaç İncelemesi*, 6 Aralık 2018, <http://bit.ly/357HFaO>, s. 18.

⁴⁹ The New York Times, *Kaotik Afgan Başkentinde Suça Karşı Önlemler Dikkat Çekiyor*, 16 Ocak 2019, <https://nyti.ms/38oPzyj>.

⁵⁰ France 24, *Savaş Boşverin: Kabil sakinleri Şiddet Suçlarının Artmasından Korkuyor*, 22 Mayıs 2019, <https://bit.ly/2s9UHzo>.

⁵¹ A.g.e.

sızdığı suçlar), PD 7'nin kıyısı (genel suçlar), Kârte Naw (ev baskınları ve gasp), Celalabad yolu üzerindeki bölge (genel suçlar), Taimani ve Kala-ye Fethullah (insan kaçırmalar), Vezirabad (gasp ve ev baskınları), Khair Khana (baskın ve gasp, çete alt kültürü), Pegman vadisi (siyasi bağlantılı suç şebekelerinin gerçekleştirdiği insan kaçırmalar), Qasaba (azıllı suç şebekeleri), PD 17 (yerel komutanların ağlarına bağlı suç çeteleri) ve PD 21 (hırsızlık ve gasp) gibi mahallelerin daha çok etkilendiğini belirtti."⁵²

Benzer şekilde BM Afganistan Yardım Misyonu "Kabil gibi büyük şehirlerde yasa dışı silahlı gruplar ve suç çetelerinin, yeterince bildirilmeyen sürekli kaçırmalar gerçekleştirdiğini" bildirdi.⁵³

Afgan haber ajansı Tolo News'e göre özel sektör üyeleri Kabil'de artan suç oranlarından şikâyetçi:

"Siyasi istikrarsızlık ve güvensizlik özel sektörün faaliyetleri ve yatırım gelişmeleri yolunda en büyük zorluklar oldu. Nusret "Haraç ve insan kaçırmalar, siyasi istikrarsızlık ve güvensizlik nedeniyle arttı ve özel sektörün gelişmesini engelledi" şeklinde konuştu. [...] Kabil sakinlerinden Ehsanulla "Dün gece üç ya da dört adam bir erkek çocuğunu bıçakladı, parasını ve telefonunu aldı" dedi. Bir diğer sakin Mujtaba, geceleri evden dışarı çıkmanın zor olduğunu belirterek "İnsanlar gece evden dışarı çıkamıyor. Sokaklarda bıçak, piştov ve diğer silahlarla dolaşan insanlar var" dedi.⁵⁴

Mart 2019'da, Kabil'de 6 yaşında bir kız çocuğu kaçırıldı ve öldürüldü ve bu Afgan halkı içerisinde büyük bir kargaşaya neden oldu.⁵⁵

Afgan haber ajansı Pajwok, eroin ticareti nedeniyle Kabil'de bir mahallede güvensizliğin, tacizin ve cinayetlerin giderek arttığına dikkat çekti:

"Kabil şehrinin 10. ilçesi civarında yaşayan Murtaza Hazara, Pajwok Afgan News'e 'güç' [metinde bu şekilde] olarak bilinen eroinin sokakta güpegündüz, açıkça satıldığını söyledi. Hazara yasa dışı ticaretin son dört yılda büyüdüğünü, bu nedenle yerelde yaşayanlar için ciddi sorunlar yarattığını belirtti. Hazara, "Sokağın gerçek adı Sayed Nizam Mosque'ydi ama şimdi 'toz satanların sokağı' olarak biliniyor. İki gün önce sokaktaki bir silahlı saldırıda, bir kişi öldürüldü ve iki kişi yaralandı" şeklinde konuştu. Hazara, uyuşturucu satıcılarının genelde başka insanları taciz ettiğini ve bir buçuk yıl önce 14 yaşında bir erkek çocuğunu ayağından vurarak yaraladığını belirtti. Hazara, bölge sakinlerinin ilgili polis merkezine sık sık şikâyette bulunduğunu ancak polislerin hiçbir şey yapmadığını ve 'toz' satışına açıkça devam edildiğini söyledi. "Polis bu toz satıcılarını gözaltına alıyor ama onlar birkaç gün içinde tekrar işe dönüyor" diye de ekledi.⁵⁶

2. Kabil'de Sosyoekonomik Durum

2.1 Hazmetme Kapasitesi, Altyapı ve Barınma

⁵² Cedoca (Mülteciler ve Vatansız Kişiler Genel Komiserliği Ofisi Dokümantasyon ve Araştırma Merkezi (CGRS)), *Afganistan. Kabil'de Güvenlik Durumu*, 15 Mayıs 2019, <https://bit.ly/355ENv0>, s. 15. Orijinal kaynak için bkz. Afgan Analistler Ağı (AAN), *Kabil: Yapım Aşamasında Bir Metropol için Coğrafi Rehber*, Ocak 2019, <https://bit.ly/2LACND8>.

⁵³ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma içinde kalan Sivillerin Korunması Üzerine Yıllık Rapor 2018*, Şubat 2019, <https://bit.ly/2YxsANh>, s. 30.

⁵⁴ Tolo News, *İş Dünyasına Yönelik 'Artan' Tehditlere İlişkin Endişeler Yükseliyor*, 23 Nisan 2019, <https://bit.ly/35b8mvi>.

⁵⁵ Reuters, *Altı Yaşındaki Kızın Kaçırılması ve Öldürülmesi Afganları Öfkelenirdi*, 13 Mart 2019, <https://reut.rs/2rvSxjX>.

⁵⁶ Pajwok, *Uyuşturucuya İlişkin Suçlardaki Artış, "Toz Caddesi" Sakinlerini endişelendiriyor*, 18 Kasım 2018, <https://bit.ly/2qFrgel>.

Afganistan Ulusal İstatistik ve Bilgi Merkezi'nin 2018-2019 resmi nüfus tahminlerine göre, Kabil vilayetinin temel nüfusunun 4.860,880 kişi olduğu düşünülmektedir.⁵⁷ Ancak nüfus rakamları çelişkilidir; bazı kaynaklar bu sayının neredeyse 6 milyon olduğunu iddia etmektedir.⁵⁸

2001'de önceki Taliban rejiminin düşüşünden bu yana, Kabil şehrinde Afganistan'daki en büyük nüfus artışı görülmüştür.⁵⁹ 2018'de yayımlanan Afganistan Yaşam Koşulları Araştırması 2016-17'nin bildirdiğine göre "Kabil vilayeti, özellikle başkent, hem ülke içinden gelenler hem de yurt dışından dönenler dâhil, ülkedeki göçmenler için ana çekim merkezi oldu."⁶⁰

Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'nün en güncel, Afganistan için Referans Hareketlilik Değerlendirmesi'ne göre, 2012'den bu yana, Kabil'e geri dönen kişiler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler (ÜYEK)'in sayısının 30 Haziran 2019 itibarıyla toplam 443,238 kişiye ulaştığını, (Kabil vilayetinin toplam nüfusunun yüzde sekizden fazlasını temsil eden geri dönenler ve ÜYEK'lerle birlikte) toplam nüfusun da 5.3 milyona ulaştığını belirtti.⁶¹

IOM'ün Afganistan için Temel Hareketlilik Değerlendirmesi raporlarına göre, Kabil bölgesi en yüksek sayıda geri dönenleri ve ÜYEK'leri barındıran 25 bölge arasında 6. bölge olarak belirlendi; 30 Haziran 2019 itibarıyla Kabil bölgesi, IOM'e göre 77,241 geri dönen ve 113,452 ÜYEK'i konuk etti.⁶² OCHA verilerine göre, 1 Ocak 2019 ve 8 Ekim 2019 arasında Kabil bölgesi, çatışma kaynaklı yerinden edilen 3,413 ÜYEK'i kabul etti.⁶³ OCHA, Kabil bölgesindeki nüfusun 2016/2017'de 3,817,421 kişi olduğunu tahmin ediyordu.⁶⁴

OCHA'nın 2019 İnsani İhtiyaçlar İncelemesinde, kendi vilayetinde yerinden edilenlerin neredeyse üçte ikisinin Kabil dâhil beş bölgesel merkeze doğru hareket ettiği bildirildi.⁶⁵ Viyana Uluslararası Diyalog ve İşbirliği Enstitüsü'nün (VIDC) yazdığına göre "2002'den beri Kabil, Nangarhar ve Kunduz vilayetleri kayıtlı mültecilerin dönüşünde en önemli yerler oldu, kayıtsız mültecilerin %52'si ise Nangarhar ve Kabil'e döndü."⁶⁶

The New Humanitarian'ın (Yeni İnsani Yardım) belirttiği üzere, "[Ü]YEK'lerin büyük çoğunluğu şehirlere göç etmekte, buralar ise artık Afganistan'ın 36 milyonluk nüfusunun üçte birinin barındığı yerler. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN Habitat) göre, Kabil'deki kent alanlarının yüzde 80'i gayri resmi yerleşim yerlerinden oluşmaktadır."⁶⁷

⁵⁷ Bu rakam ÜYEK'leri veya geri dönen kişileri kapsamamakta. Uluslararası Göç Örgütü (UGÖ), *Afganistan: Temel Hareketlilik Değerlendirmesi – Özet Sonuçlar*, 8. Tur, Mart - Haziran 2019, 15 Ekim 2019, <https://bit.ly/2sc7RSM>, s. 2.

⁵⁸ Afgan Analistler Ağı, *Kabil: Yapım Aşamasında Bir Metropol için Coğrafi Rehber*, Ocak 2019, <https://bit.ly/2LA6S60>, s. 1.

⁵⁹ Norveç Mülteci Konseyi (NRC) ve Değerlendirme Kapasitesi Projesi (ACAPS), *Afganistan'da Yerinden Edilme ve Erişim: Yerinden Edilen Nüfus Profiline Senaryolar, Olası Gelişmeler ve Önümüzdeki 18 Ay için İnsani Yardım Erişimi*, Haziran 2019, Haziran 2019, <https://bit.ly/2P41J8I>, s. 11; Cedoca, *Afganistan. Kabil'de Güvenlik Durumu*, 15 Mayıs 2019, <https://bit.ly/2s8Hxcs>, ss. 6-7; and Samuel Hall, *Kabil'de Yerinden Edilmiş Gençler Birinci Bölüm: Ruh Sağlığı Önemlidir*, 1 Haziran 2016, <https://bit.ly/350ki2J>, s. 7.

⁶⁰ Afganistan İslam Cumhuriyeti, Merkezi İstatistik Teşkilatı, *Afganistan Yaşam Koşulları Araştırması 2016 – 17*, 2018, <https://bit.ly/2EcDpel>, xxxviii.

⁶¹ IOM, *Afganistan: Temel Hareketlilik Değerlendirmesi – Özet Sonuçlar*, 8. Tur, Mart – Haziran 2019, 15 Ekim 2019, <https://bit.ly/2YwhgAG>, s. 2.

⁶² IOM, *Afganistan: Temel Hareketlilik Değerlendirmesi – Özet Sonuçlar*, 8. Tur, Mart – Haziran 2019, 15 Ekim 2019, <https://bit.ly/2PmbcGM>, s. 6.

⁶³ OCHA, *Afganistan: Çatışma kaynaklı Yerinden Edilme (27 Ekim 2019 itibarıyla). Fiili Yerinden Edilme*, 1 Ocak 2019 ve 8 Ekim 2019, 27 Ekim 2019, <https://bit.ly/342Saea>.

⁶⁴ OCHA, *Afganistan - Tahmini Nüfus 2016/2017 (Arşivlenmiş)*, tarihsiz, <https://bit.ly/2t0z5wh>.

⁶⁵ OCHA, *Afganistan: 2019 İnsani İhtiyaç İncelemesi*, 6 Aralık 2018, <https://bit.ly/356c611>, s. 15.

⁶⁶ Viyana Uluslararası Diyalog ve İşbirliği Enstitüsü (VIDC), *Mülteciler Yoksulluğa, İşsizliğe ve Umutsuzluğa Geri Dönüyor*, 5 Kasım 2018, <https://bit.ly/36sODaH>, s. 19.

⁶⁷ Yeni İnsani Yardım, *Afganistan'ın Başkenti Büyürken, Sakinleri Temiz Su İçin Mücadele Ediyor*, 19 Şubat 2019, <https://bit.ly/2E33fkA>.

Aynı kaynak "[y]urt dışından dönen eski mültecilerin ve sığınmacıların büyük çoğunluğunun, örneğin, hem kısa dönemli yardım hem de [metinde böyle] daha fazla uzun dönemli yardıma ihtiyaç duyabilecekleri kentsel bölgelere yerleştikleri" gerçeğine dikkat çekti.⁶⁸

Afganistan Yaşam Koşulları Araştırması 2016-17, Kandahar, Kabil, Herat, Belh ve Kunduz vilayetlerinin, 2016 ve 2017'de kent yoksullarının yüzde 80'inin barındığını ve "Kabil'in tek başına kent yoksullarının yaklaşık yarısını oluşturduğunu ortaya çıkardı. Bu eğilim kısmen ÜYEK ve geri dönen kişilerin güvenlik, iş ve hizmet arayışı amacıyla kentlere dönmesi nedeniyle gerçekleşmiş olabilir. Bu eğilimin devam etmesi durumunda, kent merkezlerindeki baskının artmasının muhtemel"⁶⁹ olacağı raporlandı.

Aynı satırlarda, IOM Kabil'e "temel hizmetler ve geçim kaynaklarına kısıtlı erişimi olan geri dönen kişiler ve ÜYEK akışının, yeniden entegrasyon olasılığını tehlikeye düşürme ve ikinci yerinden edilmeyi teşvik etmesi nedeniyle, şehrin potansiyel olarak sosyal istikrarsızlığa müsait olduğunu" belirtti.⁷⁰ Aynı kaynak Kabil vilayetinde 49,490 ÜYEK'in gayri resmi yerleşim yerlerinde yaşadığını da bildirdi.⁷¹

2018'de Dünya Bankası'nın geri dönen Afganlarla yaptığı bir araştırmaya göre, Kabil dâhil, büyük şehirlerin çevresindeki alanların, geri dönen kişilerin kitlesel akını nedeniyle büyük basınca maruz kaldığı belirtildi:

"Kabil ve Nangarhar, geri dönen tüm kişilerin üçte birini barındırmakta ve geri dönen kişiler memleketine yerleşmeyip, güvenlik, hizmet ve iş arayışı sebebiyle, daha çok kentsel bölgelere yerleşmektedir. Bu eğilim hâlihazırda ülke içinde yerinden edilmiş nüfus gruplarını barındıran kentsel bölgeler ve çevresinde ek bir baskı yaratmaktadır."⁷²

Benzer şekilde, Afgan Analistler Ağı'nın (AAN) Ocak 2019'da yayımladığı makaleye göre, Kabil'in hızlı büyümesi şehirdeki altyapı sorunlarını artırdı:

"[...] bu filizlenen büyüme, başkenti zaten etkileyen problemleri şiddetlendirdi: yetersiz barınma ve sanitasyon, arazi işgalleri ve mülk belgelerinin eksikliği, yoksulluk, trafik [...], kirlilik ve suç. Kentsel büyüme, çözümleri daha da olanaksız hale getirdi ve yeni problemler yarattı, bu da özellikle şehir nüfusunun maruz kaldığı siyasi şiddetin artması nedeniyle gerçekleşti."⁷³

AAN, Afganistan'ın başkentinde gayri resmîlik, yasa dışılık ve istikrarsızlıkla birleşen, mülk kullanım ve mülkiye hakkına dair tehlikelere dikkat çekti:

"Kabil'deki barınma sektörünün tekrarlayan bir özelliği de mülk kullanım ve mülkiyet hakkı güvensizliğidir, bu alandaki yeni gelişmeler ise genellikle en baştan savma gelişmelerdir. Görece daha rahat olan şahraklar ve salaş gecekondu mahallelerinin (Kabil'de de yaygın olmasının yanı sıra) Afganistan'ı felce uğratan sosyal, ekonomik ve politik bölünmenin en uç noktalarında yer aldığı düşünülebilir, ancak hepsinin paylaştığı ortak bir yön vardır: bu mahalleler kamusal algı ve yasal statü çerçevesinde, terim olarak, yetkililerin onayı veya yasal mülkiyet olmadan zorla işgal edilen "zorabadlar" olarak tanınmaktadır. Pek çok şahrığın zengin imarcılarında bile siyasi miraslarını aniden kaybetme ve haksız yollardan

⁶⁸ A.g.e.

⁶⁹ Afganistan İslam Cumhuriyeti, Merkezi İstatistik Kuruluşu, *Afganistan Yaşam Koşulları Araştırması 2016 – 17*, 2018, <https://bit.ly/2RzIPZH>, ss. 110-111.

⁷⁰ UGÖ, *Afganistan: Temel Hareketlilik Değerlendirmesi – Özet Sonuçlar*, 8. Tur, Mart – Haziran 2019, 15 Ekim 2019, <https://bit.ly/2DY6fPi>, s. 6.

⁷¹ A.g.e., s. 5.

⁷² Dünya Bankası, Güncel Geri Dönen Afgan Kişilerin Yaşam Koşulları ve Yerleşim Kararları. Geri Dönen Afganlarla 2018 Telefon Anketi bulguları ve UNCHR Verileri, Ocak 2019, <https://bit.ly/2PxEZMO>, s. 6.

⁷³ Afgan Analistler Ağı (AAN), *Kabil: Yapım Aşamasında Bir Metropol için Coğrafi Rehber*, Ocak 2019, <https://bit.ly/342X8Yh>, s. 1.

kazandıkları mal varlıklarını tehlikeye atma korkusu yaratan gayri resmîlik, yasa dışılık ve istikrarsızlık Kabil'de arazi düzenlemesi yaratmak için bu kişileri bir araya getiren etmendir".⁷⁴

Benzer şekilde, Ülke İçinde Yerinden Edilme İzleme Merkezi'nin (IDMC) 2019 yılında Kabil'deki gayri resmi yerleşim yerleriyle ilgili yayınladığı makalede, ÜYEK'ler ve geri dönenlerin durumu şu şekilde anlatılmakta:

"Kabil'de onlarca veya yüzlerce mesken şeklinde dağıtık olmak üzere en az 55 gayri resmi yerleşim yeri var ve bunlar çoğunlukla çadırlar, kerpiç veya muşambalı sığınaklarda 55,819 ÜYEK ve geri dönen mültecileri barındırıyor. [...]

[Y]erinden edilen kişiler, tahliye edilme korkusuyla ve yetersiz sığınma koşullarında gayri resmi yerleşim yerlerinde yaşıyor, bu da onların yaşam fırsatlarını tehdit etmekte ve ekonomik olarak kendine yeterli ve üretken olma olasılıklarını zayıflatmaktadır. Sadece birkaç temel hakka sahipler ve sürekli yerinden edilme durumundalar, ne yazık ki herhangi bir kalıcı çözümden uzaklar. [...]

[G]ayri resmi yerleşkelerde yaşayan yerinden edilmiş aileler, ÜYEK'ler ve geri dönenlere arazi kiralayan, satan veya ödünç veren fiili veya sözde ev sahiplerinin merhametine bağlı olarak yaşamakta; bu arazi sahipleri, kendilerine dayatılan koşulları kabul etmekten başka çaresi olmayan yerinden edilmiş ailelerin hassasiyetlerini kendi yararlarına istismar etmekte. [...]

Araştırmada, arazi sahipliğine bakılmaksızın, şehir içindeki yerleşimler bakımından da, bölge sakinlerinin kalıcı sığınaklar yapmasının, ev sahibi tarafından olmasa da hükümet tarafından yasaklanabildiğini belirtildi."⁷⁵

Şubat 2019'da yayımlanan bir makalede Reuters haber ajansı, 2015'te Pakistan ve İran'daki kamplardan dönen üç milyona yakın Afgan'ın gecekondu köylerinde kaldığını belirtti. Reuters bu gayri resmi yerleşim yerlerindeki su kaynaklarının, ısıtma yakıtlarının veya okulların eksikliğine dikkat çekti.

"Savaş nedeniyle yerinden edilen aileler, su ve ısıtma yakıtları gibi güvenilir kaynaklara veya çocukları için okula erişimleri olmadan, tırnaklarıyla kazıyarak yaşamak için yıllardır Başkent Kabil'in doğusundaki dağların eteğinde olan diğerlerine katılmakta. [...]

3.800 kişinin yaşadığı kerpiç kulübeler ve muşambadan sığınakların oluşturduğu Pul-e Shina, Kabil'in çarpık kentleşmesine katılan, tahminen 100.000 yerinden edilmiş kişinin bulunduğu 50 adet "gayri resmi yerleşim yeri" ağının bir parçası. Temel imkânların eksikliğinin yanında, bu tür köylerin sakinleri değişmez bir şekilde herhangi bir arazi hakkı veya unvanına sahip değiller, bu da onları imarcılar veya hükümet şehir plancılarının insafına terk ediyor. [...]⁷⁶

Açlığa Karşı Eylem (Action Against Hunger), sınırlı insani yardım fonlaması nedeniyle ÜYEK'lerin Kabil'deki giderilemeyen ihtiyaçları hakkında rapor hazırladı. Kuruluş ayrıca Kabil'deki gayri resmi yerleşim yerlerinin, Kabil Şehri Master Planı'na dâhil edilmesindeki ve temel hizmetler veya altyapı sağlanmasındaki çaba eksikliğine dikkat çekmektedir:

⁷⁴ A.g.e., s. 3-4.

⁷⁵ Ülke İçi Yerinden Edilme İzleme Merkezi (IDMC) , *Çaresiz; Kabil'in Gayri Resmi Yerleşimlerinde Kentsel Yerinden Edilme ve Kullanım Güvenliği; Ana Raporun Arka plan Çalışması*, 2019, <https://bit.ly/2rkpQ0>, ss. 3- 4, 12.

⁷⁶ Reuters, *Kabil'in Gecekondu Kamplarında Yaşam Afgan Barışı İçin Zorlukların Bir Kere Daha Altını Çizdi*, 15 Şubat 2019, <https://reut.rs/36hNsdN>.

"Gerçekte, hem kalkınma hem insani yardım müdahalelerinde ÜYEK'lerin ihtiyaçları ve haklarına genellikle değinilmiyor. Örneğin, Kabil civarındaki 70'ten fazla gayri resmi yerleşim yerindeki (Kabil Gayri Resmi Yerleşim Yerleri - KIS) önemli sağlık ve beslenme ihtiyaçlarına rağmen kısıtlı bir insani yardım fonu var ve bu yerleşimleri Kabil Şehri Master Planı'na entegre etme veya bu alanlara temel hizmetler veya altyapı götürme konusunda şimdiye kadar hiçbir çaba gösterilmedi."⁷⁷

Knowledge Management Fonu'ndan Nafay Choudhury'nin Ağustos 2019'da yayınladığı makaleye göre, geri dönen Afganlar "arazilerle ilgili yeni sıkıntılar yaratıyor çünkü çoğu, ülkeye döndüklerinde arazilerinde yabancıların oturduğunu görüyor. Geri dönenler, hükümete dayanmak yerine, zaman içinde arazi kullanım tarzlarını bilen ve ailelerin sivil kargaşa nedeniyle hareketlerinin farkında ve siyasal ağırlığı olan simsarlar üzerinden haklarını korumaya çalışıyor, bu nedenle de bu simsarların otoritesini destekliyor."⁷⁸

Ayrıca, Haziran 2019'da biten Norveç Mülteci Konseyi (Norwegian Refugee Council) ve Kapasite Değerlendirme Projesi'nin (the Assessment Capacities Project) Afganistan'da yerinden edilme ve insani erişim hakkındaki ortak bir raporunda, "Herat, Celalabad ve Kabil'e ÜYEK ve geri dönen akışı, işsizlerin sayısını artırırken, kaynaklar ve kamu hizmetlerini (pek çok kişi temel hizmetlere oldukça kısıtlı bir erişime sahip) zorladı " şeklinde belirtilmiştir.⁷⁹

⁷⁷ Açılığa Karşı Eylem, *Hiçbir Afgan'a Arkamızı Dönmeyeceğiz: Açılığa Karşı Toplu İnsan Odaklı Yaklaşım Çağrısı*, Kasım 2018, <https://bit.ly/2rtK3dg>, s. 12.

⁷⁸ N. Choudhury, *Kabil Çevresindeki Kentsel Alanlarda Güç, Eşitsizlik ve Yerel Toprak Çatışması*, Knowledge Management Fonu (15 Ağustos 2019), <https://bit.ly/2PvSnRw>.

⁷⁹ Norveç Mülteci Konseyi ve Değerlendirme Kapasitesi Projesi, *Afganistan'da Yerinden Edilme ve Erişim: Yerinden Edilen Nüfus Profiline Senaryolar, Olası Gelişmeler ve Önümüzdeki 18 Ay için İnsani Yardım Erişimi*, Haziran 2019 <https://bit.ly/2DX46n5>, s. 5.

2.2 İşsizlik

Asya Vakfı (the Asia Foundation), Mayıs 2019'da yayımlanan, Geri Dönen Afganlar 2018 Araştırması'nda; Kabil'de "araştırmaya katılanların %91.8'i geri dönen kişiler için işsizliğin büyük bir problem olduğunu belirttiğini [...]" bildirdi.⁸⁰ Ayrıca, "[...] Kabil'in kent ve kırsal bölgelerindeki geri dönen kişilerin (sırasıyla %82.0 ve %82.4'ü) başka yerlerdeki geri dönenlerden daha kötü bir istihdam hâlini deneyimlediklerini bildirme olasılığının çok yüksek olduğunu belirtti. [...]"⁸¹

Viyana Uluslararası Diyalog ve İşbirliği Enstitüsü (VIDC), Pakistan'ın 2016'nın ikinci yarısında "yarım milyondan fazla Afgan mülteciyi zorla gönderdiğini" bunun da ülkeye geri dönen Afgan sayısında büyük bir akına yol açtığını bildirdi. "Doğu Afganistan'da geri dönen binlerce kişi iş bulma umuduyla Kabil ve diğer büyük şehirlere yerleşiyor. Ancak pek çok mülteci kentin ekonomik ortamında hayata uyum sağlama konusunda yetersiz becerilere sahip."⁸²

Kabil'deki Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GIZ) program koordinatörü Hashim Rasuli'ye göre, "geri dönenler ve ÜYEK'lerin iş bulabilmesi için beceriler tek başına yeterli değil. İş kurmak veya işe yatırım yapmak için para ve/veya Afgan elitleriyle bağlantıları olmadan [...], geri dönen kişilerin iş gücüne entegre olabilmeleri çok zor." Ayrıca, Norveç Mülteci Konseyi'nin (NRC) Geçim Kaynakları ve Gıda Güvenliği Koordinatörü Bilal Zadrán, "geri dönenlerin becerileri Afganistan'ın iş piyasasının ihtiyaçlarıyla uyuşmuyor" dedi.⁸³

Haziran 2018'de yayımlanan bir makalede, Denizaşırı Kalkınma Enstitüsü (ODI) isimli düşünce kuruluşu, Kabil'in bazı bölümleri de dâhil "Taliban'ın kontrolü altında kabul edilmeyen şehirlerde", Taliban'ın rutin olarak aile işletmeleri, dükkânlar ve özel kliniklerden vergi topladığını belirtti.

"Genel olarak Taliban kontrolü altında olduğu düşünülmeyen bölge merkezleri ve vilayetler dâhil (örneğin Leşkerghâh, Kunduz şehri, Gazni, Kabil'in bazı bölgeleri), pazardaki dükkânlardan özel kliniklere kadar işletmeler, gelirlerinin en az onda biri oranında vergilendiriliyor [Taliban tarafından]. Bu vergiler öşür olarak nitelendirilebilir veya nitelendirilmeyebilir."⁸⁴

2.3 Sınırlı Hareket Özgürlüğü

İsveç Göç Ajansı Lifos (Swedish Migration Agency Lifos) tarafından yapılan ve Aralık 2018'de yayımlanan bir çalışmada "sürekli saldırılar, kişilerin başkentteki güvenlik algısında büyük bir etkiye sahip ve Kabil sakinlerinin büyük bölümü şehirdeki hareketliliğini sadece zorunlu seyahatlerle kısıtlıyor, askeri konvoylar veya diğer hükümet hedeflerinin şehirde dolaştığı zamanlarda seyahat etmekten kaçınıyor".⁸⁵

Hollanda televizyon programı Nieuwsuur, Hollanda'dan Kabil'e sınır dışı edilen bir aileyi işlediği haberinde, ebeveynlerin çocuklarının okula gitmesine saldırı korkusuyla izin vermediği belirtti.⁸⁶

⁸⁰ Asya Vakfı, *Geri Dönen Afganlara Dair Araştırma 2018*, 14 Mayıs 2019, <https://bit.ly/2YwuKwV>, s. 25.

⁸¹ A.g.e., s. 54.

⁸² Viyana Uluslararası Diyalog ve İşbirliği Enstitüsü (VIDC), *Mülteciler Yoksulluğa, İşsizliğe ve Umutsuzluğa Geri Dönüyor*, 5 Kasım 2018, <https://bit.ly/2rte8JW>, s.4.

⁸³ A.g.e., s. 9-10.

⁸⁴ Denizaşırı Kalkınma Enstitüsü, *Taliban'ın Gölge Hükümeti Altında Yaşam*, Haziran 2018, <https://bit.ly/2DYubSy>, bölüm 3.4.2.

⁸⁵ Litos (Migrationsverket), *Säkerhetsläget i Afghanistan*, 4 Aralık 2018, <https://bit.ly/38qwsnR>, s. 6

⁸⁶ Nieuwsuur, *Zo leven uitgezette Afghanen. Leven in Kabul 1/4*, 23 Mart 2019, www.youtube.com/watch?v=pP482zcUSfw.

BM Afganistan Yardım Misyonu 2018 yılı yıllık raporunda, Taliban'ın "Kabil'e çıkan ana yollar dâhil, stratejik kontrol noktalarında kontrolü geçici olarak ele geçirdiğini, bölge sakinlerinin hareket özgürlüğünü kısıtladığını ve büyük vilayetler arasında malların ve kişilerin hareketini aksattığını" bildirdi.⁸⁷

2.4 Gıda Güvenliği

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Ağustos 2019'da Afganistan'ın gıda krizinin 2018 yılında dünyada üçüncü sırada olduğuna dikkat çekti. Bu mesele başta Kabil olmak üzere çok sayıda vilayeti etkileyen kuraklık, artan şiddet ve kitlesel yerinden edilmelere bağlanabilir:

"Akut gıda güvensizliği olan insanların sayısı bakımından, Afganistan 2018 yılında dünyadaki en kötü üçüncü gıda krizini yaşadı. Buğday üretimini ve otlakları şiddetli şekilde etkileyen yaygın kuraklık ve artan şiddet kombinasyonu, kitlesel yerinden edilmeleri tetikledi.[...] Pek çok hassas grup geçim kaynaklarını korumak ve gıda tüketim boşluklarını azaltmak için acil desteğe ihtiyaç duymaya devam ediyor. Bu durum, 2019'un ilk beş ayında çatışmalar nedeniyle yeni yerinden edilmiş olan 132,000'den fazla aileyi içermekte; bunların çoğu Kabil, Kunduz, Takhar, Faryab, Ferah, Badgis ve Herat vilayetlerinde kalmaktadır."⁸⁸

2.5 Su ve Sanitasyon

Çok sayıda kaynak, Kabil'de su kesintilerine ve temiz suya erişimin zor olduğuna dikkat çekti. Asya Vakfı'nın 2018 Afgan Halkı Araştırması, Kabil'de yaşayanların yüzde 55'inin temiz içme suyuna erişiminin kötüye gittiğini raporladı.⁸⁹ Afganistan Yaşam Koşulları 2016-17 Araştırmasına göre "[K]abil'de temel sanitasyon hizmetlerine sahip nüfus neredeyse yüzde 50 oranında."⁹⁰

El Cezire'nin Mayıs 2019'da bildirdiğine göre "Kabil su kesintilerine karşı özellikle hassas. [...] Özellikle Kabil'in en yüksek bölgeleri yeterli içme suyu alamamakta."⁹¹

Radio Free Europe / Radio Liberty Ocak 2019'da şunları belirtti:

"Afgan başkenti Kabil'in sakinleri ülkedeki kuraklık devam ettiği için su bulmak amacıyla daha da derin kuyular kazmakta. Su kıtlığı, şehrin savaştan ve yoksulluktan kaçan, yaklaşık olarak beş milyona ulaşan ve çabuk büyüyen nüfusu nedeniyle de iyice artmakta."⁹²

Aynı satırlarda, Yeni İnsani Yardım (New Humanitarian), Ocak 2019'da yayımlanan bir makaleye atıfla, Kabil'de kuraklık, göç nedeniyle şehrin kaynaklarının "aşırı gerilmesi" ile birleştiğinde, su tedarikinin eksikliğinin yüzey sularında basınç gerilme ve kirliliğe yol açtığını belirtti.

"Afganistan'ın başkenti giderek kurumaya devam etmekte; yüzey suyu düzeyi büyüyen nüfus ve iklim değişikliğinin uzun dönemli etkileri tarafından yok edilmektedir. Ancak şehrin yoğun olan gayri resmi yerleşim yerleri, yıllardır devam eden çatışma sebebiyle büyümeye devam etmekte ve daha yakın dönemde kuraklık, Rahimi gibi diğer insanların hâlihazırda çok az olan su kaynaklarına sahip vilayetlere göç ederek onları tüketmesine sebebiyet vermektedir.

⁸⁷ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışma içinde kalan Sivillerin Korunması Üzerine Yıllık Rapor 2018*, Şubat 2019, <https://bit.ly/2Yy2tp6>, p. 8.

⁸⁸ FAO, *Çatışma Durumundaki Ülkelerde Gıda Güvenliğini İzleme*. BM Güvenlik Konseyi Üyeleri için Ortak FAO/WFP Güncellemesi, Ağustos 2019, <https://bit.ly/345JPWZ>, s. 1.

⁸⁹ Asya Vakfı, *Afgan Halkına Dair Araştırma - Afganistan 2018*, 4 Aralık 2018, <https://bit.ly/2rxtz3R>, s. 100.

⁹⁰ Afganistan İslam Cumhuriyeti Merkezi İstatistik Kuruluşu, *Afganistan Yaşam Koşulları Araştırması 2016 – 17*, 2018, <https://bit.ly/2PwT90I>, s. 244.

⁹¹ El Cezire, *Savaş, Kuraklık, Diplomatik Çatışmalar Afganistan'ın Su Krizini Derinleştiriyor*, 5 Mayıs 2019, <https://bit.ly/3558mgd>.

⁹² Radio Free Europe / Radio Liberty, *Yıkıcı Kuraklık Kabil'i Kuruttu*, 14 Ocak 2019, <https://bit.ly/36mJAZf>.

Kabil'e göç edenlerin sayısı arttıkça, şehrin kaynakları aşırı gerilmekte, yardım kuruluşları ve hükümet yeni bir sorunla yüz yüze kalmaktadır: hâlihazırda hala insani yardıma bağımlı olan değişken bir nüfusa uyum sağlama sorunu. [...]

Workneh "Kabil'in suyunun büyük bölümüne kuyulardan erişilebiliyordu, ancak durum şimdi daha da kötüye gitmekte" dedi. "Yüzey suları; endüstriyel atıklar, su tesisatı olmayan tuvalet atıkları ve nehirlerle karışan kimyasallarla kirleniyor. Yağış miktarının azalması nedeniyle, kaynaklar eskisi kadar hızlı dolmuyor." Kabil, izin alınmadan inşa edilmiş çok sayıda evin kaydedilmesi de dâhil, gayri resmi olarak inşa edilmiş mülklerle uğraşmaya başlarken ortada duran diğer bir gerçek ise şudur: başkent çok hızlı büyüdü.

Şehrin kentleşme eğilimine yanıt olacak bir hükümet projesine teknik destek sunan UN Habitat'tan Koussay Boulaich, "Vilayette 2002 yılında 4.6 milyon kişi vardı ve 2012 yılına kadar bu sayı 7.1 milyona ulaştı" dedi.⁹³

Afgan haber ajansı Tolo News'e göre Afgan Ulusal Afet Yönetimi Kurumu (ANDMA) şu uyarıda bulundu: "Kabil'deki yeraltı suyu rezervleri başkentte artan su talep ve kullanımı nedeniyle 10 yıl içinde kurumuş olacak."⁹⁴

OCHA'nın 2019 İnsani Yardım İhtiyaçlarına Genel Bakış'ta belirttiği üzere, geri dönenler su ve sanitasyon hizmetlerine erişimde daha yüksek bir riskle karşı karşıya. OCHA'ya göre, geri dönenlerin yüzde 60'ı kısıtlı hizmet alan veya hiç hizmet alamayan gayri resmi yerleşim yerlerinde yaşamakta:

"WASH (Su, Sanitasyon ve Hijyen) küme verilerine göre, geri dönenlerin yüzde 60'tan fazlasının kısıtlı hizmet alan veya hiç hizmet alamayan gayri resmi yerleşim yerlerinde yaşadığı dikkate alındığında, kâğıtlı veya kâğıtsız geri dönenlerin aileleri, özellikle Pakistan'dan gelenler, iyileştirilmiş WASH hizmetlerine erişimlerinin zayıf olması riskiyle daha çok karşı karşıya kalıyorlar. Kabil, Kandehar ve Nangarhar geri dönen kişiler için en çok WASH ihtiyacına sahip olan vilayetler."⁹⁵

2.6 Ruh Sağlığı⁹⁶

BM Afganistan Yardım Misyonu her gün patlama ve saldırı korkusuyla yaşayan sıradan Afganların normal bir yaşam sürmekte oldukça zorlandığını belirtti.

"Kurbanlar ve ailelerine yönelik anında ve doğrudan zarara ek olarak, intihar saldırıları ve EYP saldırılarının daha geniş olarak sivil nüfus üzerindeki uzun süreli etkisi göz ardı edilemez. Sıklıkla savaştan uzak ve sivillerin yerleşik olduğu alanlarda gerçekleşen bu saldırıların öngörülemeyen olması, sıradan Afganların bir sonraki patlamanın korkusuyla yaşamalarına sebep olmakta ve normal hayat sürme becerisini şiddetli bir şekilde engellemektedir."⁹⁷

⁹³ Yeni İnsani Yardım, *Afganistan'ın Başkenti Büyürken, Sakinleri Temiz Su İçin Mücadele Ediyor*, 19 Şubat 2019, <https://bit.ly/2P3wTwl>.

⁹⁴ Tolo News, *Kabil'in Yeraltı Su Rezervleri 'Yıllar İçerisinde Kuruyacak'*, 13 Temmuz 2018, <https://bit.ly/345ESgX>.

⁹⁵ OCHA, *OCHA, Afganistan: 2019 İnsani İhtiyaç İncelemesi*, 6 Aralık 2018, <https://bit.ly/38qxa4v>, s. 45.

⁹⁶ Bu bölüm Kabil'de ruh sağlığına odaklanmaktadır. Genel olarak Afganistan'da ruh sağlığına dair daha ayrıntılı bilgi için bkz. Human Rights Watch (HRW), *Afganistan: Çatışmaya Bağlı Travma İçin Yardım*, 7 Ekim 2019, <https://bit.ly/2rl4R6O>; Foreign Policy, *Afganistan'da Bitmek Bilmeyen Çatışma Ruh Sağlığı Krizine Yol Açıyor*, 27 Eylül 2019, <https://bit.ly/346p3Gy>.

⁹⁷ BM Afganistan Yardım Misyonu, *Silahlı Çatışmalarda Sivillerin Korunması Afganistan Özel Raporu. Afgan Sivillerin Değiştirilmiş Patlayıcı Aygıtların Kasıtlı veya Rastgele Kullanılmasından Zarar Görmesinin Artması*, Ekim 2018, <https://bit.ly/2RAfAFa>, s. 2.

OCHA'nın 2019 İnsani Yardım İhtiyaçlarına Genel Bakış raporuna göre, Kabil'deki hızlı nüfus artışının, sağlık hizmetlerine erişimi kesintiye uğratması ve yetersiz erişimi daha da ağırlaştırması olası: " temel hizmetler üzerlerindeki ek baskı nedeniyle zaten zorlanmakta olduğundan, sorun sadece daha belirgin hâle gelecektir."⁹⁸

OCHA ayrıca, Kabil'de travma vakaları oranının yüksek olduğunu belirtmiştir:

"Ekim 2018'de sağlık çalışanları tesislerdeki travma vakalarının yüzde 41'inin aktif çatışma nedeniyle oluştuğunu tahmin ettiklerini bildirdi. En şiddetli olanlar sırasıyla Kabil, Nangarhar, Faryab, Hilmand, Kandehar'da yaşayan sivillerin ölüm ve yaralanması sebebiyle çatışmadan en çok etkilenenler olarak belirtildi. Sağlık desteğine ihtiyaç duyan ve çatışmadan etkilenen kişilerin sayısının 2019 yılında daha da artması beklenmekte."⁹⁹

Nisan 2019'da Afganistan'da ruh sağlığı üzerine yapılan görüşmelere dair raporda, İnsan Hakları İzleme Örgütü, Kabil'deki ölümcül bir saldırıya şahit olan veya saldırıda bir yakınını kaybeden kişilere dair bir dizi örnek sunmakta. Çok sayıda kişi travma belirtileri göstermesine rağmen, çoğu psikolojik danışmanlık talep etmemekte ya da büyük kısmı ruh sağlığı hizmetlerinden haberdar olmamakta:

23 yaşında bir erkek, Kabil'de bir intihar saldırısına şahit oldu ve kendisine psikolojik danışmanlık sunulmadı.

Olaydan iki yıl sonra dahi, travmadan etkilenmiş durumda:

"Ahmad S.," 23, en az 20 kişiyi öldüren bir bombalı intihar saldırısından sonra hiçbir psikolojik danışmanlık hizmeti alamadı. Kabil'de Yargıtay yakınındaki saldırı için "İş çıkış saatiydi, dört gibi." dedi. "İntihar bombacısı yanımdan geçti ve ayakkabıma bastı, ben de temizlemek için bir mendil aldım ve sonra patlama oldu. Etrafımda cesetler ve ceset parçaları gördüm."

Ahmad yaralanma nedeniyle askeri hastanede tedavi gördü, ancak "Kimse gelip bana zihnimin ne durumda olduğunu sormadı" dedi. "Sadece vücudumu tedavi ettiler". İki yıl sonra Ahmad yardım aldı ama travmayı halen atlatamadı. Ahmad "Yaşadıklarımı hâlâ tekrar tekrar görüyorum, bütün gece uyuyamıyorum" dedi. "Kolay sinirleniyorum, [özellikle] insanlar gürültü yaptığında. Ama öfkemi içimde tutuyordum ve çok üzgündüm. Nasıl bir tedavi verilmeli bilmiyorum ama ihtiyaçlarımızı soran insanlar olmalı".¹⁰⁰

İnsan Hakları İzleme Örgütü raporunda, Afganistan halkında "ruh sağlığı hakkında bilgi eksikliği ile damgalanma ve kavrama eksikliği bir arada [...]" ve sağlık profesyonelleri arasında ruh sağlığı rahatsızlıklarını tanımlamada ve hastaları topluluk temelli programlar, sosyal hizmetler ve psikososyal danışmanlara yönlendirmede eğitim eksikliği" olduğuna dair bu ifadeler kullanıldı. Örneğin, Kabil'de bombalı intihar saldırısından kurtulan ve psikolojik destek arayan bir adama uyku ilacı, hap ve şurup verilmiş:

"62 yaşındaki Bamyan'lı Siddiqui J.," 2011'de Kabil'in Abu Fazl camisinde Aşure etkinlikleri sırasında gerçekleşen bombalı intihar saldırısından sağ çıktı. Saldırıda bir elini kaybetti ve tıbbi tedavi gördü. Ancak psikolojik etkilerle baş etmek için destek aradığında doktorlar ona, Siddiqui'ye göre işe yaramayan, bir uyku ilacı vermiş.

Siddiqui saldırıdan kısa bir süre sonra psikolojik sıkıntılar yaşamaya başlamış. Siddiqui, "Uyumaya çalıştığımda savaş anıları aklıma geliyor ve bedenim titremeye başlıyor. Her şey

⁹⁸ OCHA, *OCHA, Afganistan: 2019 İnsani İhtiyaç İncelemesi*, 6 Aralık 2018, <https://bit.ly/2P5nyED>, s. 15.

⁹⁹ OCHA, *OCHA, Afganistan: 2019 İnsani İhtiyaç İncelemesi*, 6 Aralık 2018, <https://bit.ly/343cNXq>, ss. 38-39.

¹⁰⁰ Human Rights Watch (HRW), *Afganistan: Çatışmaya Bağlı Travma İçin Yardım*, 7 Ekim 2019, <https://bit.ly/2P4gPur>.

kararıyor ve bilincimi kaybediyorum. Vücudumda ateş ve omuzlarımda baskı hissediyorum, bu yüzden yataktan çıkıyorum ve sonra bilincimi kaybediyorum" dedi.

Siddiqui altı yıl sonra nihayet bir doktordan yardım istemiş. "Bana sadece bir ilaç yazdı ve iyi olduğumu söyledi" diyor. Durumu düzelmediği için, Siddiqui altı ay sonra başka bir doktora gitmiş. "Vücudum için gittim ve uyuyamadığımı söyledim, doktor da bana uyku ilacı verdi" dedi. "Doktor neden uyuyamadığımı sorduğunda, ne olduğunu anlattım, bana bir hap ve şurup verdiler. Bana 'beyin doktoru' olduğunu söyledi ama sadece uyku ilacı verdi."¹⁰¹

Aynı kaynak kamuya ait Kabil Ruh Sağlığı Hastanesi'nde çalışan ve bütçe ve kaynak kısıtlamaları sebebiyle bütçenin, travmatik şiddet mağdurlarını takip etmeye yetmediğine dikkat çeken bir psikiyatristin sözlerini şu şekilde alıntılamiştir:

""[Travmatik şiddet sonucu] hayatta kalanları takip etmeli, evlerine gitmeli ve onları aylarca gözlemllemeliyiz." diyen Dr. Shafi Azim, Kabil Ruh Sağlığı Devlet Hastanesi'nde çalışan bir psikiyatrist. "Ama bütçe ve kaynaklar bunu yapmamıza izin vermiyor."¹⁰²

Eylül 2019'da Afgan halk sağlığı Bakanı Dr. Feroz Ferrozuddin, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne gönderilen bir mailde şu sözlerin geçtiğini doğruladı: "Bakanlığımız ruh sağlığı hizmetlerinin yetersizliğinin farkındadır ve sorunun kapsamı ile büyüklüğü göz önüne alındığında, etkili çözüm bulabilmemiz için daha fazla siyasi ve finansal yatırım gerekiyor."¹⁰³

3. Kabil'e Geri Dönen Afganların Durumu

Almanya'da sınır dışı edilerek Afganistan'a gönderilen Afganlarla ilgili Eylül 2019'da yayımlanan bir çalışmada¹⁰⁴, Friederike Stahlmann, sınır dışı edilen Afganların "büyük bir bölümünün" çok kısa bir süre sonra ülkeyi terk ettiğini bildirmiştir.¹⁰⁵ 51 kişiden sadece birinin ülkede kalmayı planladığını belirtmiştir.¹⁰⁶

Geri dönen Afganlarla görüşen Karışık Göç Merkezi (Mixed Migration Centre), özellikle Kabil'de yeniden göç etme isteğinin güçlü olduğuna dikkat çekmektedir:

"Nangarhar'daki geri dönenler arasında iş bulma isteği Kabil'deki kişilerden daha yüksek; buna karşılık Kabil'deki geri dönenlerde ise yeniden göç etme isteği daha güçlü."¹⁰⁷

3.1 Güvenlik sorunları ve şiddet

Stahlmann'a göre, Kabil'de, üzerinde çalışılan sınır dışı edilmiş kişilerin yüzde 90'ı, dönüşlerinde patlama kaynaklı şiddete maruz kaldı¹⁰⁸, ancak Afganistan'daki şiddet vakaları çoğunlukla daha nadir bildirilmekte.¹⁰⁹

¹⁰¹ A.g.e.

¹⁰² A.g.e.

¹⁰³ A.g.e.

¹⁰⁴ Stahlmann çalışmasında Almanya'dan sınır dışı edilen 55 Afgan'a dair belgeler sunmaktadır. Çalışmasına göz atmak için ayrıca bkz. Tagesschau, *Abgeschobene Afghanen. Statt Perspektiven droht Gewalt*, 9 Ekim 2019, <https://bit.ly/2qEtVFs>.

¹⁰⁵ F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/2Yw6hr2>, s. 278 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹⁰⁶ A.g.e., s. 286.

¹⁰⁷ Karışık Göç Merkezi, *Uzak Hayaller - Geri Dönen Afganların Beklentilerini Anlamak*, Ocak 2019, <https://bit.ly/2qzW8Nv>, s. 53.

¹⁰⁸ Geri dönen bir Afgan vakasında, Taliban onun dönüşünü bir hafta sonra öğrenmiş, kişiyi yakalamış ve kaçışı nedeniyle cezalandırmış ve işbirliği yapmaya zorlayarak üç gün boyunca kötü muamelede bulunmuştur. Kişi daha sonra kısa bir süre Taliban'da olan bir yakını sayesinde kaçabilmiş. Olaydan sonra hemen ülkeyi terk etmiştir. Stahlmann'ın çalışmasındaki bazı geri dönen Afganlar, bir saldırıda ağır yaralandıkları için hastanede acil tedavi altına alınmışlar. Bir başka vakada, kişinin evine saldırılmış ve ağır hasar verilmiş, kişi yaralanmaktan o an evde

Çalışmaya katılan iki sınır dışı edilmiş Afgan, Kabil'de nerede kalacaklarını bilememiş ve kendi memleketlerine geri dönmeye karar vermişlerdir. Yolda Taliban kontrol noktasında yakalanmışlardır. Her iki vakada da sakallarının olmayışı sebebiyle Taliban'ın gözünde şüpheli konuma düşmüşlerdir. İkisi de "kâfirler" için çalıştığından şüphelenildiği için kötü muamele görmüştür- biri saatler, biri iki gün boyunca. Taliban, sınır dışı edilen iki kişiyi silah altına almaya teşebbüs etmiştir.¹¹⁰

Aynı satırlarda, İngiliz gazetesi Independent, sınır dışı edilen bir adamın Afganistan'a dönüşünden sonra vurularak öldürüldüğünü bildirdi:

"Taliban'dan kaçarak Birleşik Krallık'ta sığınma talebinde bulunan bir adam, Britanya hükümeti tarafından sınır dışı edildikten sonra, memleketinde vurularak öldürüldü. Zainadin Fazlie, Londra'da mülteci statüsü sahibi olan karısı ve Britanya'da doğan dört çocuğu ile birlikte yaşıyordu. Ancak Britanya'da 16 yıl yaşayan 47 yaşındaki adam, bir dizi küçük suça karıştıktan sonra, hayati tehlikesi bulunmasına rağmen Afganistan'a geri gönderildi. [...] Fazlie, Afganistan'ın başkenti Kabil'e sınır dışı edildi. Hiçbir bağlantısının olmadığı ve ekonomisi tökezlemekte olan bu vilayette iş bulmakta zorlanarak memleketine dönmeye karar verdi. Karısı, buraya varduktan sonra kendisi ile iletişimi sürdürmekte zorlandığını söyledi. Eşinin kendisine, bulunduğu yerden çıkarsa onların "onu öldüreceğini" söylediğini belirtti.¹¹¹

Stahlmann'ın çalışmasına göre, sınır dışı edilen çok sayıda Afgan, Afganistan'a geri dönmelerinden sonra ya Taliban ya da kendi aile üyeleri tarafından yeniden hedef alınma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.¹¹²

Stahlmann'ın çalışmasına dâhil edilen kişilerin yüzde yirmi beşi, Kabil'de şiddet suçlarından muzdarip olmuştu; sınır dışı edilenlerden ikisi öyle şiddetli yaralanmışlardı ki hastanede tedavi görmeleri gerekmişti.¹¹³

Ayrıca Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International), suç çetelerinin, geri dönen kişilerin Avrupa ile bağlantıları olması sebebiyle paralı oldukları varsayıldığı için, geri dönenleri kaçırmaya ve alıkoymaya çalıştığını bildirdi.¹¹⁴

olmaması sayesinde kurtulabilmiş. F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/356RgOO>, ss. 278-279, 286, Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹⁰⁹ A.g.e. , s. 280.

¹¹⁰ F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/346pzEu>, s. 279, Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹¹¹ Independent, *İngiltere'de Mülteci olan Afgan Baba, İçişleri Bakanlığı Tarafından Sınırdışı Edildikten Sonra 'Taliban Tarafından Vurularak Öldürüldü'*, 13 Eylül 2018, <https://bit.ly/3574fjF>.

¹¹² Stahlmann'ın çalışmasına katılan yedi Afgan bunu yaşamıştı. Bir vakada açıkça bir kan davası vardı, dördünde ise sınır dışı edildiğini öğrenen aile üyeleri, sınır dışı edilenleri aramaya başladı. Örneğin, sınır dışı edilen bir kişi Afganistan'ı kayın biraderi kendisini Taliban'la savaşması için silah altına almak istemesi sebebiyle terk etmişti. Döndüğünde bir arkadaşının evinde saklandı. Taliban yanlısı olduğu iddia edilen polis memurları daha sonra arkadaşını Kabil'de gözaltına aldı ve geri dönen kişinin nerede olduğuna dair onu sorguladı. Afganistan'dan Taliban'ın silah altına alması nedeniyle kaçan bir başka sınır dışı edilen kişi vakasında, ailesine kendisi döner dönmez onu cezasını çekmesi için kendilerine teslim edilmesi söylendi. Aile daha sonra kaçmak zorunda kaldı. Sınır dışı edilen bir başka kişi memleketindeyken, Taliban'dan ya onlara katılmasını ya da öldürülmeyi seçmesini söyleyen bir tehdit mektubu aldı. F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/2P45Yk3>, s. 279 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹¹³ A.g.e. s. 279.

¹¹⁴ Uluslararası Af Örgütü, *Rückkehr in Schuld und Scham*, 28 Ağustos 2019, <https://bit.ly/2rkk87W>.

Afgan göç bakanı Alami Balkhi, Mart 2019'da Hollanda'ya yönelik yaptığı bir konuşmada zorla sınır dışı edilen kişilerin "terörist gruplar tarafından silah altına alınabileceğini veya burada [Afganistan'da] istenmeyen vatandaşlar hâline gelebileceğini" belirtti.¹¹⁵

Nieuwsuur'un, Hollanda'dan Kabil'e sınır dışı edilen bir aileyle ilgili raporunda, aile şehrin tehlikeli olduğunu; ailenin mahalledeki radikallerden korktuğunu, saldırı korkusundan çocuklarını okula göndermediğini belirtti. Babaları, Kabil'e varışlarından kısa bir süre sonra IŞİD'in bombalı saldırısından zor kurtulmuştur. En küçük kızları peçe giymeyi reddetmiş, bu da onun mahalledeki diğer sakinlerin olumsuz şekilde dikkatini çekmesine neden olmuştur.¹¹⁶

3.2 Silah altına alma

Çok sayıda kaynak, Kabil'de, ülkesine geri dönenler ve ÜYEK'lerin silah altına alınma korkusuyla yüz yüze olduğuna dikkat çekmektedir. Mayıs 2019 tarihli bir makalede the Guardian gazetesi, Kabil'de yaşayan Nangahar'lı bir ÜYEK'in sözlerini alıntıladi; ona göre, isyancı gruplar sık sık mahalleye gelerek bölge sakinlerini para karşılığı silah altına almaya çalışmakta.¹¹⁷

ETH Zürih Stratejik Çalışmalar Merkezi'nin 2019'da yayımladığı bir makale, yoksullaşan Afganların, ülkesine geri dönenler de dâhil, Taliban'a yarı zamanlı savaşçı olarak katıldığını göstermektedir. Haftalık belli saatler içinde Taliban için çalışıp, geri kalan zamanda normal vatandaş olarak hayatlarına devam etmektedirler. İşsizlik, "yarı zamanlı Taliban üyeleri"nin artmasındaki ana sebep olarak belirtilmektedir.¹¹⁸

Save the Children bir raporunda, Avrupa'dan geri dönen Afgan çocukların Herat veya Kabil'e döndüklerinde Taliban'ın silah altına alma teşebbüslerinin kurbanı olduğunu belirtti:

"Araştırmaya katılan 53 çocuktan on tanesi 'birilerinin onları savaşması, şiddet eylemlerine katılması veya silahlı gruplarla ilişki kurması için silah altına almaya' teşebbüs ettiğini belirtti. Bu durum, üç tür ülkesine geri dönen çocuğu da kapsıyor: ülkesine geri gönderilen refakatsiz çocuklar, geri gönderilen 18 yaşındaki çocuklar ve aileleriyle birlikte ülkesine geri dönen çocuklar, ve bu çocuklar hem Kabil hem Herat'a dönenler arasında görülmekte."¹¹⁹

3.3 Güvenlik güçlerinin hedef alarak yaptığı tacizler

Friederike Stahlmann'a göre, şiddet gözeten saldırılar bağlamında, güvenlik güçleri genel olarak saldırıya kendilerinin dahil edilmediği durumlarda olaylara müdahale etmemekte. Sınır dışı edilenler, yardımlarını sağlaması için güvenlik güçlerine rüşvet verecek paralarının olmayışının yanı sıra, sosyal ve psikolojik destek eksikliği de yaşamaktadır.¹²⁰

¹¹⁵ NOS, *Afghaanse migratieminister vraagt Nederland uitzettingen te stoppen: 'Land niet veilig'*, 23 Mart 2019, <https://bit.ly/38qydBt>. Birkaç ay sonra, Hollanda Göç ve Vatandaşlık Dairesi (IND) Afgan aileyi reşit olmayan dört çocukla birlikte ülkesine iade etme kararının tartışmalara yol açmasıyla karşı karşıya kaldı. NOS, *Gezin uitzetzel naar Afghanistan, mensenrechtenorganisaties woedend*, 9 Temmuz 2019, <https://bit.ly/2E2LiTu>.

¹¹⁶ Nieuwsuur, *Zo leven uitzetzelde Afghansen. Leven in Kabul 1/4*, 23 Mart 2019, <https://bit.ly/2P3y52N>.

¹¹⁷ The Guardian, *Daha Az Korku Var': Kabil'in Restorasyonu Savaşın Yıkımlarını Onarıyor*, 13 Mayıs 2019, <https://bit.ly/36sQHzi>.

¹¹⁸ Bazı tahminlere göre, Taliban'ın yüzde 70'i sadece geçinmek için bir yol arayan işsiz gençlerden oluşmaktadır. [...] Pushtrod ilçesi polis şefi Muhammed Ömer Rassouli, Abdullah Jan'ın hikâyesini doğruluyor, Taliban'da gündelikte çalışanların artmasının altında işsizliğin ana faktör olmasına dikkat çekmiştir." ETH Zurich, Center for Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Ara Sıra Taliban*, 2019, <https://bit.ly/2rvVVeF>.

¹¹⁹ Save the Children, *Avrupa'dan Afganistan'a. Geri Dönen Çocukların Deneyimleri*, 16 Ekim 2018, <https://bit.ly/2s9uQOB>, s. 37.

¹²⁰ F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghansen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/2RxK7mL>, s. 280 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

Güvenlik güçleri ve yetkililer ise düzenli olarak, ülkesine geri dönen Afganları kaçarak ülkelerine ihanet etmek, kâfir olmak ve hatta din değiştirmiş olmakla suçlamakta. Sınır dışı edilenlerin pek çoğu devlet yetkililerinin kendisine hakaret ettiği veya şiddet tehdidinde bulunduğunu bildirmiştir. Bu durum sadece hükümet yanlısı milisleri kapsamamakta. Bazı sınır dışı edilenler, havaalanında güvenlik güçlerinin, Afganların yurt dışında güvenlik aramak yerine kendi yurtlarını savunmalarının beklendiğini söyleyerek kendilerinin Afgan olup olmadığını sorguladığını belirtti. Bazı sınır dışı edilenler de yetkililerin, Almanya'ya kaçmış oldukları için kendilerine kimliklerini vermeyi reddettiğini belirtti.¹²¹

3.4 Toplumun geri dönen kişiler hakkında algısı¹²²

Stahlmann'ın belirttiğine göre, sınır dışı edilerek Afganistan'a gönderilen Afganlar, akrabaları ve arkadaşları, Avrupa'daki yaşamları ve kaçışları nedeniyle çok sayıda kişi tarafından tehdit edildi. Avrupa'da bulunmuş olmak, Taliban tarafından hedef alınmak için yeterlidir.¹²³ Taliban'ın bakış açısına göre, "kâfir işgalciler"den koruma istemek için hayatını riske atan Afganlar, "net olarak diğer tarafa dönmüştür". Onlar yalnızca kâfir olmakla suçlanmıyorlar, ayrıca casus ve vatan haini olarak da suçlanıyorlar.¹²⁴

Ayrıca İslam'a uygun olmadığı düşünülen davranışlar, Taliban ve toplumun diğer üyeleri tarafından verilen cezalara yol açabilmektedir.¹²⁵ Göz teması, jest ve mimikler, dilsel ifadeler gibi İslam'a uygun olmadığı düşünülen davranışlar, cinayete varan toplumsal damgalanma ve şiddete sebep olabilmekte. Stahlmann'ın çalışmasındaki katılımcıların büyük çoğunluğu ya doğrudan Taliban tarafından ya da Taliban'a onların varlığını bildireceğini söyleyen kişiler tarafından tehdit edilmişti. Afgan televizyonunda düzenli olarak sınır dışı edilenlerle ilgili haberlerin olması da onların tanınır hâle gelmesine yol açmaktadır.¹²⁶

Kabil'deki topluluklarında, sınır dışı edilen Afganlar, ağır suç işlemiş oldukları için sınır dışı edildikleri yönündeki genel algı nedeniyle de fazladan zorluklar yaşamaktadır.¹²⁷

¹²¹ A.g.e. ., s. 280.

¹²² Kabil'de geri dönen kişilerin "batılılaştırılmış" olarak kabul edilmesine dair daha fazla bilgil için Asylos'un ayrıntılı raporuna bakınız: Asylos, *Afganistan: Kabil'e Geri Dönen Genç 'Batılılaşmış' Erkeklerin Durumu*, Ağustos 2017, <https://bit.ly/2LCiWUd>.

¹²³ F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/2PqWVsB>, s. 279 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹²⁴ İki vakada, geri dönen kişiler sığınma başvurusu yaptıkları ülkeye dair açık ifadeler kullanan tehdit mektupları aldı. Bir aile, komşularına korunmak için para ödemek zorunda kaldı çünkü oğullarının döndüğünün Taliban'a söylenmesiyle tehdit edilmekteydi. Geri dönen başka bir kişi eğer komşusuna, kendisine miras kalan evini parasız olarak devretmezse, Taliban'a varlığını bildirmekle tehdit edildi. F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/38g09rz>, s. 279 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹²⁵ Örneğin Almanya'da bir kilisenin temizlenmesine yardım etmiş bir kişi, Facebook'da bölgesel gazetenin linki üzerinden Afganistan'da tanınan biri haline geldi. İslamdan ayrılmakla suçlandı. Sınırdışı edilmesinden hemen sonra, ailesine onu teslim etmeleri için baskı uygulandı. Kişi ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Sınırdışı edilen başka bir kişiye bir doktor "Almanya'ya dönüp orada tedavi olmasını" söyleyerek, bu kişiyi tedavi etmeyi reddetti. F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/355sEWL>, ss. 279-280 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹²⁶ Sınır dışı edilen beş kişi de tanımadıkları insanlar tarafından bu şekilde suçlandıklarını belirtti. F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/2LEpsJY>, s. 280 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹²⁷ Veya örneğin, geri dönen kişiler düzenli bir geçim kaynağı bulmak için toplumun güvenini kazanmalı, bu da özellikle geri döner için zor bir şeydir. F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/2sTlmam>, s. 283 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

Aynı satırlarda, Save the Children'in, Herat ve Kabil'de yaptığı bir çalışmaya göre, Avrupa'dan dönen Afgan çocukların, damgalanma veya damgalama ile ilişkili diğer risklerden korkmaları sebebiyle, geri dönmüş kişiler olarak tanımlanmaktan kaçındığının görüldüğünü bildirdi:

"Damgalanma korkusu veya yurt dışında yaşamış olduğunun bilinmesiyle ilişkili riskler, Avrupa'dan dönen çocukların böyle tanınmaktan kaçınmasına neden oluyor. [...]"

Bir çocuk şöyle söyledi: "Döndüğümüzden beri, bütün ailem insanların dikkatini çekmemeye çalışıyor. Okulda diğer öğrencilere İran'dan geri döndüğümü söyledim. Dışarıda Norveççe konuşmuyorum, mesela abimle beraber dışarıdayken. [...] Dilimiz, tavırlarımız ve davranışlarımız konusunda çok dikkatliyiz. Yalan söylemek zorundaydık, sınıf arkadaşlarıma yalan söyledim". 17 yaşındayken Norveç'ten geri gönderilen, 19 yaşında bir erkek.¹²⁸

Ağustos 2019'da Af Örgütü'nün yayımladığı bir makaleye göre, mahalledeki insanlar; geri dönen Afganların, Avrupa'dayken İslam'a uygun olmayan şekilde davrandığı, alkol aldığı veya genç kadınlarla görüşmüş olduğu yönünde şüphelere sahiptir. Geri dönenlerin çoğu kâfir olma iddiasıyla hedef alınmaktan korkmaktadır.¹²⁹

3.5 Geçim kaynaklarına erişim

Asya Vakfı 2018 Geri Dönen Afganlar Araştırması'nda, "korku verici bir şekilde ve belki de aşırı nüfus ve yerel ekonomide yaşanan sıkıntıların sonucu olarak, Kabil'in kırsal kesimlerine geri dönenlerin %70.3'ü Kabil'e döndüklerinden bu yana ailelerinin finansal durumunun kötüleştiğini söyledi [...]" Kabil kentindeki geri dönenlerin %68'i de bunu belirtti.¹³⁰

Sınır dışı edilerek Kabil'e gönderilen Afganlarla ilgili Stahlmann'ın çalışmasına göre, Afganistan'daki akrabaların kişisel desteği, geri gönderilen Afganlar için "göz ardı edilebilir" bir rol oynamaktadır. Ülkede akrabaları olduğunu düşünen 24 Afgan'dan üçü onları bulamadı, yedisi ya akrabaları tarafından reddedildi ya da temas kurmaları engellendi ve sadece iki vakada aileler geri dönen kişileri sınırlı bir süre finansal olarak desteklemeyi kabul etti. Diğerleri günlük masraflarını kendileri ödemek zorunda kaldı.¹³¹

Sınır dışı edilen Afganlar özellikle iş gücü piyasasına erişimde hassas bir konumdadırlar. Akrabalarının yanında iş bulan bir ülkesine geri dönen kişiden, kamusal alanda görülmesi çok ciddi bir tehlike olarak düşünüldüğü için, ailenin yararı için saklanması veya ülkeden gitmesi istendi. Sınır dışı edilen bir başka kişi, patronunun kötü muamelesine maruz kaldı, patronu ona "herkes, seni kimsenin korumayacağını biliyor" dedi. Stahlmann'ın çalışmasında sadece bir katılımcı, amcası üzerinden bulunduğu bir iş sayesinde geçinebilmekteydi.¹³²

Sınır dışı edilerek Kabil'e gönderilen Afganların büyük bir kısmı, en önemli finansal kaynaklarının Afganistan'ın dışındaki akrabaları ve arkadaşları olduğunu belirtti, ancak vakaların hiçbirinde bu

¹²⁸ Save the Children, *Avrupa'dan Afganistan'a. Yurduna Geri Dönen Çocukların Deneyimleri*, 16 Ekim 2018, <https://bit.ly/36f0fhh>, ss. 18, 36.

¹²⁹ Uluslararası Af Örgütü, *Rückkehr in Schuld und Scham*, 28 Ağustos 2019, <https://bit.ly/356SAkK>.

¹³⁰ Asia Foundation, *Afganlı Geri Dönelere Dair Araştırma 2018*, 14 Mayıs 2019, <https://bit.ly/356WFFH>, s. 53.

¹³¹ F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/356WU3z>, s. 282 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹³² Ancak Avrupa'ya uçuşu ve sınır dışı edilmesiyle ilgili tamamen sessiz kalmak zorundaydı. Çalıştığı dükkân kapatılmak zorunda kaldığında, işini kaybetti. Amcası artık ona yardım edemeyeceğini söyledi ve ülkeden ayrılmasını istedi. F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/2YuMg44>, s. 283 of Asylmagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

destek, kişinin geçimini sağlamaya yetmiyordu.¹³³ Geri dönenlerden tıbbi yardıma ihtiyacı olanların neredeyse hiçbiri maddi olarak bunu karşılayabilecek durumda değildi.

Sınır dışı edilerek ülkesine geri gönderilenlerin çoğu, dönüşlerinde arkadaşları ve akrabalarında kalıyorlardı. Toplumsal kontrol ve varlıklarının kendilerini misafir edenleri tehlikeye atması nedeniyle, geri dönenler ancak kısa bir süre için onlarda kalabiliyorlardı. Stahlmann'ın çalışması, Kabil'de nerede kalacağını bilmeyen, sınır dışı edilerek geri gönderilen bir dizi kişinin köyüne, diğer köylerdeki tanıdıklarına yahut Kabil'in dışındaki diğer kentler gitmeye karar verdiğini belirtti.¹³⁴

Sınır dışı edilenlerin Taliban tarafından hedef alınması onların ev sahiplerini de tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle, sınır dışı edilen Afganların çoğu mütemediyen değiştirdikleri oteller, camiler veya kahvelerde, bir yolcu gibi davranarak saklanmaya karar vermiştir. Sınır dışı edilen çok sayıda kişi, çoğunun Almanya'dan maddi destek almasına rağmen, geçici veya kalıcı olarak evsizdir.¹³⁵

Ekim ve Kasım 2018 tarihlerinde Karışık Göç Merkezi tarafından, Kabil ve Nangarhar'daki ülkesine geri dönenlerle yapılan bir çalışma, geri dönenlerin birincil stres kaynağının Kabil ve Nangarhar'daki "psikososyal zorluklar, gıda güvensizliği, sağlık hizmetlerine erişememe ve kışa hazırlanamama" gibi sorunlarla bağlantılı olan mali ihtiyaçlar olduğunu belirtti.¹³⁶

Çalışma ayrıca Kabil'de yaşayacak yeri olmayan genç bir adamın köylerdeki silahlı grupların tehditleri nedeniyle Kabil'den ayrılamadığını belirtmektedir:

"Kalacak bir evimiz yok. Kabil şehri etrafında dolaşıyoruz sadece. Bazen bir yerde, bazen başka bir yerde oluyoruz. Taliban veya diğer silahlı grupların tehditleri yüzünden hiçbir köyde kalamayız". Erkek, Kabil, 22."¹³⁷

Avrupa ülkelerinden sınır dışı edilen ve sığınma talebi reddedilen 50 Afgan sığınmacıyla Nisan ve Kasım 2018 tarihleri arasında yapılan röportajlara dayanarak Kasım 2019'da yayımlanan bir raporda, sınır dışı edilenlerin 42'sinin (veya %84'ünün) işsiz olduğu, sadece 8 sınır dışı edilen kişinin (veya %16) resmi olarak istihdam edildiği veya serbest meslek sahibi olduğu bildirildi.¹³⁸

Save the Children, Herat ve Kabil'e dönen çocukların değişken ve güvensiz sektörlerde çalıştığını belirtti:

"[...] görüşülen ve çalışmakta olan 15 geri dönen çocuğun büyük kısmı güvencesiz ve ekonomik olarak belirsiz sektörlerde çalışıyor: araba yıkama, metal işleme atölyeleri, tezgâhtarlık, günlük işler gibi."¹³⁹

Ağustos 2019 tarihli, bir diğer Yeni İnsani Yardım makalesi, geri dönerek Kabil'e gelen bir ailenin yaşadığı zorlukları belirtmektedir. Ailenin babasına göre, "hükümet veya yardım gruplarından çok az

¹³³ Bir kişi, Almanya'dan mali destek almasına rağmen, hayatta kalabilmek için çaldığını itiraf etti. F. Stahlmann, *Studie zum Verbleib und zu den Erfahrungen abgeschobener Afghanen*, Informationsverbund Asyl und Migration (Eylül 2019), <https://bit.ly/2LCjfyI>, s. 283 of Asylummagazin, sayı 8-9/2019, Taslak.

¹³⁴ A.g.e., s. 284.

¹³⁵ A.g.e. , ss. 284-285. Ayrıca bkz. Af Örgütü, , *Rückkehr in Schuld und Scham*, 28 Ağustos 2019, <https://bit.ly/2P6rhSd>.

¹³⁶ Karışık Göç Merkezi, *Uzak Hayaller - Yurtlarına Geri Dönen Afganların Beklentilerini Anlamak*, Ocak 2019, <https://bit.ly/2YyfnUs>, s. 31.

¹³⁷ A.g.e., s. 31.

¹³⁸ Afganistan İnsan Hakları ve Demokrasi Örgütü, *Afganistan'a Sürgün: Devletin Meşruiyetine ve İstikrarına Karşı Bir Zorluk mu?*, Kasım 2019, <https://bit.ly/2RBC48y>, s. 17.

¹³⁹ Save the Children, *Avrupa'dan Afganistan'a. Yurduna Geri Dönen Çocukların Deneyimleri*, 16 Ekim 2018, <https://bit.ly/2rvWPYB>, s. 37.

destek alıyoruz veya neredeyse hiç destek almıyoruz. Ayrıldıktan dört yıl sonra, ailemiz halen Pakistan'da yaşayan akrabalarının gönderdiği parayla hayatta kalabiliyor."¹⁴⁰

¹⁴⁰ Yeni İnsani Yardım, *Çatışmayla Yaşamak : Neden Yurtlarına Geri Dönen Afganlar Mülteci Olarak Daha İyi Şartlar Altında Olduklarını Söylüyorlar?*, 1 Ağustos 2019, <https://bit.ly/342VLsG>.